

Ujút

7/79

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkesztő: MÁRKUS ALADÁR

*A Zsidó
Magyarok
Nemzeti
Párt
képviselőjelöltjei*

Schuller Jenő
listavezető, a zsidó
frontharcosok o. elnöke

Márkus Aladár

Dániel Sándor dr.

1935.

Március hó.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

August der Starke...

August szász királynak 300 gyermeke volt és ezért az „erős” melléknevet kapta.

300 gyermek egy apától — bizony óriási teljesítmény!

Ezt a hatalmas rekordot, hosszú-hosszú évszázadok után csak most sikerült megdönteni.

Erről a rendkívüli eseményről leleplezésekkel fűszerezett részletes tudósítást közöl „Der Stürmer” 39. száma.

Kitűnő „laptársunk” szerint ugyanis Hollywood palotáit csupán azért építették, hogy azokban zsidók árja leányokat megbecsteleníthessenek.

A tudósítás pontossága számadatokkal mutatja ki, hogy a Central Casting Company igazgatója mister Dávid Allan egymaga eddig — nem több és nem kevesebb mint 17.000 árja leányt becsstelenített meg.

Nem ildomos, hogy laptársunk adataiban kételkedjünk. Nem is teszszük azt. De igenis legyen szabad kételkednünk mr. Allan mesteri teljesítőkéességében.

Mr. Allan mindössze 42 éves.

Ha ennek a nagyfogyasztónak naponként egy-egy megbecstelenítést, mint maximális teljesítményt engedélyezünk, úgy ez naptárévenként 365 megbecstelenítésnek felelne meg.

Sőt, — mert nem akarunk kicsinyesek lenni — koncedálunk ennek a nagyévtávgyú zsidónak a szombati bőséges táplálkozás után még egy-egy további ráadást és felemeljük az évi kvótáját 400-ra.

42 éven át folytatott szorgalmas tevékenységet alapul véve, a Stürmer számadatai *stimmelnek*.

Ebben nem is kételkedtünk.

Csupán abban kételkedtünk, hogy mr. Allan már csecsemő korában is ilyen nagy konzumens lett volna. . .

„Tel-Aviv”, a megújódott zsidó nép első tengeri gőzhajója hatalmas és lelkes ünnepség keretében kezdte meg rendszeres járatát Haifa és Trieszt között.

A cseh nemzet hálája

A magyar rádió előadásokat rendszerint a himnuszszerű „Szép vagy gyönyörű vagy Magyarország” című dallal fejezik be.

Kevesen tudják, hogy e gyönyörű dal szövegét Kulinyi Ernő irta és zenéjét Vince Zsigmond szerezte.

Mind a kettő zsidó!

A cseh nemzeti himnusz „Hol a hazám . . .” szerzője Frantisek Skroup ugyancsak zsidó, aki 100 évvel ezelőtt templomi kardalos volt.

A centenárium alkalmából Prága város tanácsa elhatározta, hogy a város legszebb helyén szobrot emelnek Skroupnak, az amsterdami temetőben pihenő hamvait hazaszállítja és ünnepélyes keretekben szülőföldjén helyezi örök nyugalomra.

Az Uj Ut jóakarai közül a következőknek küldött *slachmoneszt*:

Stern Samu udvari tanácsosnak az Uj Ut 1934. évi számait díszkötésben.

Bródy Ernő dr. a zsidóság nagy reprezentánsának egy mohél kést, amellyel — noha elkésetten — felvétethesse fiát Ábrahám szövetségébe.

Sándor Pál, a kiváló zsidó politikusnak egy elemista héber olvasókönyvet, hogy megtanulhasson héberül *imádkozni*.

Eppler Sándornak a pesti hitközség főtitkáranak egy, a budai hitközségnél üresezésben lévő magas pozíciót, amelybe beültethesse egyik „szegény” rokonát.

Alapi Béla, az Unifikációs Párt vezérének dr. Heller Bernát tudományos műveit.

Kriszhaber Adolf dr., a budai hitközség elnökének Stern Samu dedikált fényképét.

Dr. Schönfeld József, a Zsidó Szemle szerkesztőjének egy régi arab közmondást: a kutya ugat, a karaván halad . . .

✱

Az Angol Biblia Társaság megbízásából dr. Mann, a brünni Masaryk-egyetem lektora a bibliát cigány nyelvre fordítja. Ezzel a fordítással most már a biblia 668 nyelven jelenik meg.

✱

Plakátok hirdetik a purimi mulatságokat
Tel-Aviv utcáin.

Zászlót bontott a Zsidó Magyarok Nemzeti Pártja

Történelmi eseménye van a magyar zsidóságnak.

A gerinces és öntudatos magyar zsidóság bátran kilépett a politika porondjára és zsidó képviselést kér a parlamentben.

Eddig is voltak zsidó vallású képviselők, de ők túlnyomó részben keresztény vokok révén kerültek a parlamentbe s így nem képviselhették száz százalékban a zsidóság érdekeit.

Az új zsidó párt magáévá tette Gömbös Gyula miniszterelnöknek 95 pontban összefoglalt reformpolitikáját és csupán azért nem indulhat a választási harcban a kormány zászlója alatt, mert nyíltan még csak egy pontot követel, amely megszünteti a numerus clausus és az egyéb zsidó sérelmeket orvosolja.

A kormány és a keresztény pártok a párt alakulását szimpátiával fogadták. Ezzel szemben az u. n. „zsidó vezérek” mindent elkövetnek, hogy a nagy horderejű megmozdulást elgáncsolják.

Hiába.

Már az első plakátok megjelenése után, különösen a kis egzisztenciák ezrei jelentették be belépésüket, a zsidó frontharcosok és hadirokkantak pedig óriási lelkesedéssel testületileg csatlakoztak a párthoz.

A zsidó párt listavezetője, Schuller Jenő, mérnök, a zsidó frontharcosok országos ügyvezető elnöke.

Schuller Jenő, mint többszörösen kitüntetett hadnagy, 26 golyótól sebesülten tért vissza a frontról. Sebei még be sem hegedtek midőn folytatni akarta egyetemi tanulmányait.

1919. augusztus 9-én vad ordítózás támadt az egyetemek auláiban: üsd a zsidót! Néhány perc múlva vörzőfejű diákok rohantak az utcára.

Ez volt a numerus clausus uvertürje.

A megrettent diákok a hitközséghez fordultak oltalomért, ahol a vezetők azonban kijelentették, hogy a közhangulatra való tekintettel nem tehetnek semmit.

Ekkor Schuller Jenő, mint a zsidó főiskolai hallgatók szövetségének elnöke, egyik óráról a másikra megszervezte a zsidó önvédelmi osztagot, amely a vészes időkben feltartóztatta a csöcselék tobzódását.

Néhány nap múlva 3000-re szaporodott az önvédelmi osztag, amely az ugyancsak szépen dekorált frontharcos-tiszt: Erdős Andor főparancsnoksága alatt örködött a zsidó nagógák és a zsidó intézmények felett és megvédték a zsidókat az atrocitások elől.

Mulasztást követnének el, ha ehelyütt

nem emlékeznénk meg dr. **Hevesi Ferenc**-ről, aki mint rabbinövendék pusztá kézzel halálmegvetéssel bátorította az önvédelmi osztag vezetőit és aki most deresedő fejfel mint a pesti hitközség főabbija, a hitközség terrorizálása és egzisztenciális érdekeinek veszélyeztetése dacára a zsidó párthoz csatlakozott.

Ez a triumvirátus akadályozta meg később a készülöben lévő pesti pogromot és **Schuller Jenő** nevéhez fűződik még az az érdem is, hogy ő volt az első, aki a numerus clausus törvénytervezet ellen memorandumot terjesztett a Nemzetgyűléshez.

A lista második jelöltje: **Dániel Sándor** dr., ügyvéd, aki a szülői házban tanulta meg a zsidó közügyek iránti érdeklődést. Atyja: **Deutsch Adolf**, a tiszaszentlőrinci pernek

egyetlen élő szerepetjászó tanúja, aki a vérvád vádlottja és ennek családjá érdekében a segélyezési akciót irányította.

Főszerkesztőnk, mint az igazság fanatikus harcosát az új zsidó párt listáján harmadik helyen jelölték.

Lapunk szűk kerete nem engedi meg, hogy az összes jelöltek érdemeit felsorakoztathassuk, mégis kiemeljük még **Gimes István** tanárt, kiváló publicistát, aki Kaposvárott egymaga szállt szembe az antiszemitá áradattal.

Nem kétséges, hogy a **Zsidó Magyarok Pártjának** lelkes jelöltjei a polgári fronton is vitézül fognak harcolni és győzelemre viszik a párt zászlóját a magyar zsidóság szebb és jobb jövője érdekében.

Zsidó Frontharcos-fogadtatás Bécsben. Gyönyörű külsőségek között fogadta az Osztrák Zsidó Frontharcosok Szövetsége (Bund Jüdischer Frontsoldaten) a Zsidó Magyar Frontharcosok szervezetének vezetőjét: **Schuller Jenőt** Bécsben.

Székházukban, egyenruhába öltözött örség várta és a frontharcos-bajtársak sorfala között vezette az országos vezér helyettese **Stiassny** az elnöki szobába, ahol a Zsidó Frontharcos Szövetség vezére, **Edler v. Friedmann** százados fogadta és keresetlen szavakkal üdvözölte.

Örömmel referáltak az osztrák vezetők, hogy milyen hatalmas szervezet ma már az ő csoportjuk. Hatóságilag engedélyezett egyenruhában vonulnak ki ünnepélyes alkalmakkor. Az október 15-én, az elesett zsidó hősök emlékeztére tartott emlékünnepeken a zsidó temetőben a hatóságok és különféle vezetőkön kívül 30.000-nél többre becsülték a felvonult tömegek számát.

A központban tartott a megbeszélés után Bécs I. kerületi csoportjának díszbátorozására vitték el **Schuller Jenőt**.

✱

Diósi Jenő, a budai hitközség közszeretében álló főjegyzőjének fiát, **Sándort** a szombati muszáf istentisztelet keretében avatták fel a zsidó életközösségbe. A zsufolásig megtelt szinagógában a főváros zsidó előkelőségei jelentek meg.

✱

A prágai Ufa érdekltség Rozumberokon felvételeket akart készíteni. A statisztálás-

hoz diákokra volt szüksége Emiatt az iskola igazgatójához fordult, de kizárta a zsidó vallásúak szereplését.

Az érdeemes igazgató azonban kijelentette, hogy ő diákjait érdemük és nem vallásuk szerint klasszifikálja és ezért a kérés teljesítését megtagadta.

✱

Németországban a náci-sajtófőnökség kimondotta, hogy további intézkedésig új lap megindítását nem engedélyezi. E szigorú rendelkezés dacára a propaganda miniszter most mégis engedélyt adott lap indításához, azzal az indokolással, hogy annak megjelenése közérdek és közóhaj.

Az új lap címe: **Der Judenkenner**.

Már a vezércikkből is megállapítható, hogy éppen olyan jól ismeri a zsidóságot, mint kitűnő lap társa a „**Der Stürmer**”.

Kis ízelítő:

„A zsidók újból szemtelenkednek. Itt az idő, hogy ez az ázsiai hordának végre fejébe verjük, hogy Berlin nem zsidó, hanem német város”.

✱

Zürichben a keresztény egyesületek népgyűlést rendeztek az antiszemitizmus ellen. Dr. **Nabholz** egyetemi tanár felszólalása keretében többek között kijelentette, hogy a zsidó növendékeinek csak a legjobb bizonyítványt állíthatja ki. Utána dr. **Fleischmann** a katolikus egyház nevében kijelentette, hogy az antiszemitizmus teljesen azonos a kereszténység elleni vétkezéssel.

Gedera kolonia Palesztinában.

Kongresszus után

A megrendelésre országos jellegűvé fel-fúvott kongresszus, amely a legfényesebb keretekben folyt le, e héten véget ért.

Az eredmény, amelytől a magyar zsidóság politikai és gazdasági helyzetének feljavulását és sérelmeinek orvoslását remélte, nemcsak negatív volt, hanem még a rég-en áhított hitéleti békét sem hozta meg.

Történelmi felelősségünkől áthatva állapíthatjuk meg, hogy az új statutumok az eddig, a vallás és erkölcs jegyében működő hitközségeket a Pesti Izr. Hitközség képmására, közgazdasági intézetekké formálták át és a zsidó tradíciókat destruálták.

Nem tudjuk eléggé kárhozatni a kongresszusnak azt a rabikkal kapcsolatos határozatát, amely Isten szolgáit hivatalnokká degradálta és a szatócsok befolyása és gyámkodása alá helyezte a rabik szellemi irányítását és szólásszabadságát!

Nem lesz érdektelen ha e helyütt fel-mlítjuk a tudós és költő monori rabbi: Pfeiffer Izsák dr., indítványát, amely szerint hitközségi alkalmazottak és tiszteletbeli funkcionáriusok csak azok lehessenek, akiknek családjában hitehagyott nincs, a rituálékat betartják és példás vallásos életet folytatnak.

Ezt az indítványt szótöbbséggel vetették el.

Mélyen lesújtva rigsztáljuk, hogy a mindenképen józan indítvány ellen két pesti rabbi és Dr. Guttman Mihály, a rabbi-szeminárium rektora szavazott.

Ökölbesorított kézzel kérdezzük: ha ilyen vallástalan szellemet képvisel a rabbi-szeminárium rektora, mit várhatunk azoktól a rabbiktól, akik ebből az intézetből kerülnek ki?!

Anyagi szempontból még lesújtóbb az eredmény.

Már többször írtuk meg, hogy a kongresszus tulajdonképeni egyetlen célja az volt, hogy a Pesti Izr. Hitközség nyomasztó adósságát főleg a Budai Hitközség és részben az egyetemes magyar zsidóság nyakába varrhassa.

Ezt a célt majdnem siker koronázta.

A kongresszus ugyanis „hozzájárulás az országos intézmények fenntartásához” címen az ország valamennyi hitközségét a Pesti Izr. Hitközség hűbéresévé tette.

A vidéki képviselők a teátrálisan megrendezett ünnepek fényétől elkápráztatva és a rang és címek hipnótikus hatása alatt egyszerű szavazó-bábukká lettek.

Kínos feltűnést keltett Dr. Orova Zsigmond, az Óbudai Hitközség elnökének magatartása. Dr. Orova ugyanis 1934. november 6-án olyan értelmű nyilatkozat közzé-

telét kérte az Uj Ut-tól, amely szerint hitközsége ragaszkodik több évszázados függetlenségéhez, önállóságához és autonómiájának maradéktalan fenntartásához és ezt az országos gyűlésen nyomatékkal kifejezésre juttatja.

Ugy látszik a Stern-féle szisztéma, vagy egyéb más, ezúttal sem maradt hatástalannul.

Csak Dr. Kriszhaber Adolf, a Budai Hitközség érdemdús, ősz elnöke, még a kongresszuson megjelent magas állami előkelőségek rábeszélésének sem engedve, egy-maga rendíthetetlenül fenntartotta tiltakozását az adózási, illetve hozzájárulási javaslat ellen.

Alapi Béla bankigazgató, a Pesti Izr. Hitközség leghűségesebb budai csatlósa, erről az adójavaslatról a következőket mondta:

„Az új adózási javaslat olyan, hogy Buda nem lesz képes intézményeit fenntartani...”

Olaszországban Mussolini védnöksége alatt tengerészeti iskolát létesítettek, amelyben kizárólag 14—18 éves olasz-zsidók tanulhatnak.

✱

Haskovo, bulgáriai város tanácsa a zsidó munkanélküliek számára külön, rituális népkonyhát létesített.

✱

Uj kóser szalámigyár Budán. A budai izr. hitközség előljárósága megállapodott egy ismert szakemberrel, hogy a budai izr. hitközség területén kóser szalámi és füstölt-húsáru gyártást létesítsen. A gyár működését a budai izr. hitközség rabbiságának felügyelete alatt a közeljövőben kezdi meg és az az egész ország területére fog kiterjedni.

Hölgyek jelezve:

Minden cikket legolcsóbban vásárolhatunk

Klein Antal

uj divatnagyrúházában

KIRÁLY UCCA 49.

Csányi ucca sarok.

A Teréztemplom mellett, szemben a Nagymező uccával.

Valósággal megerőltetésünkbe kerül, hogy e nyilatkozatra vonatkozóan véleményünket elnyomjuk és ezért csak azt kérdezzük: Ebben az ádáz gyűlölettől hevített világban szabad-e olyan erkölcstelen törvényt hozni, amely csak arra alkalmas, hogy egy 800 éves alkotmánnyal bíró, nagymúltú és békésen élő hitközséget tönkretessen?!...

A kongresszus végetért.

A Pesti Izr. Hitközség gőzhengere készen áll.

Elindulása elé azonban hatalmas akadály meredezik.

Az igazság.

Az az igazság, amelyet dr. Tóth István államtitkár öméltsága reprezentál.

És ha a Pesti Izr. Hitközségnek mégis sikerülne ármányul kiesztelt taktikája és alantas politikájával a jóváhagyást keresztülhajszolni, úgy ezt a kongresszust a zsidó történelem gyászslápján fogja megörökíteni.

Hegedüs Loránd dr. v. pénzügyminiszter következőket mondotta a hitlerizmusról:

— Ha csupán az árják volnának alkalmasak arra, hogy a keresztény műveltséget előbbre vigyék, akkor mi magyarok eltűnhetnénk a föld színéről, mert például az éreimben egy csep árja vér sincs...

✱

A. Beverley Baxter angol konzervatív párti jelölt programbeszédet mondott. A hallgatóság soraiból valaki közbekiálltva azt kérdezte, hogy a jelölt nem zsidó-e?

— Nem, de azt szeretném megtudni, — felelte Baxter, — hogy ahhoz a dicsőséges fajhoz tartozom-e, amelyből Jézus Krisztus és Dizraeli származott? ... Nem. Sajnos: nem tartozom hozzá...

A hallgatóság tapsviharban tört ki és két szavazat ellenében, tehát majdnem egyhangúan megválasztották képviselőnek.

✱

Henriot belga igazságügyminiszter René Duiesheim zsidó ügyvédet nevezte ki főtítkárává.

✱

Riga városi tanácsa 10.000 dollár szubvenciót szavazott meg zsidó intézmények részére.

✱

Dr. Angelo Sacerdoti, Róma főrabbija influenzában megbetegedett és váratlanul meghalt.

A kiváló tudós hirtelen elhalálozásával nemcsak az olasz, hanem az egyetemes zsidóságot is súlyos veszteség érte, mivel benne a zsidóság egyik nagy szellemi vezérét veszítette el.

Sacerdoti elhunytát mi azért is fáljaljuk, mert lapunknak nagy barátja volt, nemrég még dedikált fényképével tisztelte meg szerkesztőségünket.

Most jelent meg Herzl: „Judenstaat”-ja esperantó nyelven.

✱

A bratislavai és brnoi rádióállomások e hónapban több ízben héber és jiddis dalokat közvetítettek.

✱

Schwarcz Izidor vranovi nagykereskedő, városi tanácsnok és a hitközség érdemdús elnöke meghalt.

Szerkesztőségünk igaz részvétét fejezi ki.

✱

Leon Coen, münchenből származó festőművész kiállítást rendezett Belgrádban.

Az ünnepélyes megnyitáson Nikolajevics Dusan, szerb költő tartott beszédet és többek között ezeket mondta:

„A szerb nép sorsa sokban hasonló a zsidó nép sorsához. A szerb nép is hosszú évszázadokig idegen járom alatt szenvedett. Mi tudjuk igazán átérezni a zsidó nép szenvedéseit. Ha más országok el is felejtették,

hogyan mit tettek a zsidók munkájuk fejlődése érdekében, mi szerbek azonban mindig becsülni fogjuk őket, akik üldöztetésük dacára felbecsülhetetlen szolgálatot tesznek ma is az emberiség szolgálatában.

✱

Maurice Maeterlinck a sajtó képviselőinek a következőket mondta a zsidó művészetről:

— A fajelmélet tudományos szempontból minden komoly alapot nélkülöz. Egyenesen istenkáromlás az a megállapítás, hogy a zsidóság romboló befolyást gyakorol az irodalomra.

— A zsidó nép ajándékozta nekünk a legmagasabb és legmélyebb drámai és lírikus motívumokat . . .

✱

A spanyol postaigazgatóság elhatározta, hogy Maimonides 800 éves jubileuma alkalmából emlékbélyeget bocsát ki.

213 rdi Andor:

Van egy kis fészke...

*Van egy kis fészke fönt a hegytetőn,
S abban a párom, zengő feleségem,
Dalos madár az élet erdejében,
Királyi lantos törzsekéből lettünk,
Daloló szívvel, már mi úgy születünk,
Megbujva élünk fönt a hegytetőn.*

*Alattunk csillámlik a mély folyam,
S azontúl zúg és morajlik a város
És örvénylik az élet, a hínáros,
De körülöttünk minden csak zenél:
A szó, a rét, a lomb s a hegyi szél,
Mely fészke fülött vágatva rohan.*

*S éjjel, ha ránk hajlik a nagy setét
S csillagmezőkön vándorol a hold már,
A párom, mint az ölelő folyondár,
Hozzám simul s lehajtja bús fejét,
Hozzám simul és mint egy szent madár
Csapong a lelke és dalolva száll.*

*S akkor a messzi, magas dombtetőn
Fölzeng az ősi bánat könnyes szője,
Repül velünk az álom szent hajója:
Át vizen, tájon, pusztán, temetőn
Repül velünk az álom szent hajója:
Túl felhőn, holdon és csillagmezőn.*

*Van egy kis fészke fönt a hegytetőn
S abban a párom, zengő feleségem,
Dalos madár az élet erdejében,
Dávid királynak lantos unokája,
Nemes humusból kelt élete fája
S tovább virágozik fönt a hegytetőn.*

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Schlesinger Oszkár dr., Trencin.

Az örömdetes családí eseményhez sok szerencsét kívánunk. Mazl tov!

Wigoda Adolf, Vrbove.

Elismerése, mely szerint lapunkkal megvan elégedve igen jól esik. Köszönjük szépen.

Benedek Emil, Nové Zamky.

A thilem magyar nyelven (dr. Singer Leó tudós főrabbi fordításában) kapható. Ára Kc 18.—.

Keller Ferencné, V. Meder.

Kedves férje elhunytá alkalmából fogadja őszinte részvétünk kifejezését.

König Miksa igazgató, Bucuresti. Kedves fia barmicvohja alkalmával úgy a magam, mint szerkesztőségem nevében szívből gratulálok.

Loorber Frigyes, Michalovce. Házassága alkalmából sok szerencsét és boldogságot kívánunk Önnek és nagyságos Asszonyának. Mazl-tov!

Federer S. Sándor, Sala. Kitünő novelláját a meglepetéssel fűszerezve a pészachi számban közlöm.

Zierer Béla, Zilina. Vezértitkárrá való előléptetése alkalmából őszinte örömmel gratuláljuk.

✱

M. t. Olvasóinkhoz! Főszerkesztőnk a magyar zsidóság érdekében folytatott választási küzdelem annyira lekötö, hogy lapunk megjelenése néhány napot késett. Ezért szíves elnézést kér

a kiadóhivatal.

A PESTI CHEVRA KADISA IZR. SZENTEGYLET

március hó 4-én, hétfőn
délután 4 órakor

a Dohány utcai templomban

Jom-Kippur kofaun is-
tentiszteletet kapcsó-
latosan

alapítási ünnepély

tart, melyre tagjait ez-
uton meghívja,

A Pesti Chevra Kadisa előljárósága

3

SZÓ CSUPÁN:

SIRKŐ

LÖWY-nél

BUDÁN

II., FŐ-UTCA 79.

TELEFON: 51-5-81

**Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!**

II. Zárda-utca

Margit körút sarok

3

Egy magyar Eszter dráma

Eszter könyve, a purimi megillah romantikus tartalma, fordultatos története régesrég kínálkozik drámai feldolgozásra. A zsidó népi színjátás egyetlen tárgya ősidők óta Eszter és Mordecháj története, nemcsak azért, mert purimkor mindent szabad, még színházat játszani is — hanem azért, mert ebben a könyvben készen van a dráma egész anyaga, a jellemző figurák egész sora és nincs az az ügyetlen melamed, ki ezt a témát úgy el tudná rontani, hogy abból jól megjátszható színjáték ne lenne.

Az európai irodalmakban — valamennyiben — bőven találunk Eszter drámákat. Legkitünőbb köztük Racine színjátéka, melyet a költő egy leányiskola növendékelőadására írt.

A magyar irodalomban csak egy Eszter drámát ismerünk, mely Racine-éhoz hasonlóan, iskolai használatra készült.

Drámánk szerzője ismeretlen.

A prologusból következtetően tanárember lehetett, aki diákjaival valamely város piacán rendezte az előadást.

Keletkezésének idejét Bayer József — aki a darab szövegét a Magyar Tudományos Akadémia értekezései sorában közzétette — a XVIII. század elejére teszi, de mindenesetre a XVIII. század folyamán virágzó iskolai drámaírás korszaka elé, miután az Eszter-drámában az iskolai színjátékok fejlett technikáját, drámai készségét hiába keressük.

A darab szorosan ragaszkodik a Biblia szövegéhez, annak főbb jeleneit dialogizálja.

„Békőszöntő versek” kezdik:

„Az Isten hegyén volt régen az iskola,
a próféták egész serege ott vala,
ott az ifjúságot istenes dolgokban
nevelték, oktatták a tudományokban.
Ippen akkor mentek ki az iskolából
a próféták, mikor Saul út-jártából

Gyermekotthon Dagania kolóniában

az Isten hegyéhez elközelítene.

Im az Ur lelkét ott rá kiöntötte.

Azonnal ott Saul mindent félre téve,
megváltozván, mintegy más emberré leve.

Nem keresi többé atyja szamarait,
hanem prófétálja az Isten titkait.

Valaki e dolgot látja, avagy hallja,
Isten munkájának esmére és vallja.

Ezt mondják magok közt, csudálkozván

[nagyon:

Talán Saul is a próféták közt vagyon?"]

A darabot játszó diákok is így jöttek le az iskola magaslatáról a nép közé — ha nem is profétálni, de — megmutatni, mit tudnak.

A prologus után kezdődik a játék. Asvérus király mulat tanácsosai körében és maga elé hivatja „Vasthy Királyné Asszonyt”, ki vonakodik megjelenni, mire a tanácsosok tanácsára a király elkergeti a palotából.

„Egy tanácsos (mikor Vastyt kivezetik):

Be jól esik néki, a királyasszonynak!

Ugy kellett az édes jó komámasszonynak!

Ha itthon az urát restelte becsülni,

most odaki ráér balhákat üldözni.”

A király új feleséget kér tanácsosaitól.

Összehívják a legszebb leányokat, akik közül Asvérus Esztert választja.

Megjelenik „Mardokeus”, aki a király és a tanácsosok előtt bejelenti, hogy „Biktán és Téres, a király hofmesterei, ajtón álló laibguardista őrzői” összeesküdtek a király élete ellen.

Előhívják a bűnösöket, akik váltig tagadnak, de a király elítéli őket és az esetet feljegyezteti a krónika könyvébe.

Most előáll Hámán és a királyt az idegen szokásokat követő zsidók ellen izgatja.

A király átadja neki pecsétjét, mire Hámán napot tűz ki, amelyen az összes zsidókat megölik.

„Mardokeus, több zsidók:

Jaj nékiünk, jaj nékiünk, szegény zsidó

[nemzet,
oda vagyunk, ha csak, aki mendent vezet,
a Jákob Istene rajtunk nem könyörül,
ki az ártatlannak elvesztén nem örül. . .

Több zsidók sírnak:

Sem mennyen, sem földön kivüled több

[nincsen,

*aki a veszélyből kiszabadítson,
cbben reméltelen módot mutathasson.”*

Mardokeus biztatja a sírókat, hogy közbenjáróul kéri fel Eszter királynét.

A királyné magas méltóságban sem feledkezik meg zsidó voltáról.

„Eszter:

*Az árvát igazán még az ég is húzza,
a nyomorúságot egész fölig únsza.
Én is ilyen voltam, de elváltottatta
Isten én sorsomat, s méltóságra hozta.
E méltóság velem úgy meg nem osztott,
mint akiben a vér majd vízzé változott.
Sír a lélek bennem kedves nemzetemért,
magam is kész leszek meghalni ezekért. . .”*

Eszter meghívja a királyt és Hámánt ebédre.

Hámán dicsekszik a meghívással feleségének, Zeresnek s panaszkodik, hogy nagy hatalmát csak Mardokeus zsidó nem tiszteli, aki nem köszönti őt illendően.

Zeres azt tanácsolja, hogy akasztassa fel a zsidót.

A király nem tud aludni s felolvas-

tatja magának a krónikát, amiből kitűnik Biktán és Téres árulása és Mardokeus hűsége.

Asvérus megbízza Hámánt, hogy illő tisztességgel jutalmazza meg Mardokeust.

Hámán panaszkodik kudarcán a feleségének. Majd jön egy szolga és hívja a királyi ebédre.

Eszter feltüzezi a királyt Hámán ellen, mondván, hogy ő maga is zsidó és a zsidók sorsa őt is érinti:

*„Én magam is igaz zsidó nemzet vagyok,
bennem a szívbeli fájdalmak oly nagyok:
hogy meghalni és is minden órán készen
lészek nemzetemmel, ha egy sír elvész. . .”*

A király megbünteti Hámánt.

A darabot „Epilogus” fejezi be:

*„Áldott legyen az Ur, aki meghallgatta,
szegény népét, halál torkából kihozta. . .”*

A színjáték nem bír nagy értékkel, de mint az egyetlen magyar Eszterdráma s mint a magyar drámairodalom egyik XVIII. századbeli előfutára figyelmet érdemel.

Dr. G. Gerő László.

Szerencséje lesz

ha nálunk egyszer
egy sorsjegyet vesz

B. B. B.

BENKŐ BANK BUDAPEST
Andrássy-ut 56.

Konstantin Hrabár
Podk. Rus. kormányzója

Igazi ember. Nem ismer faji vagy felekezeti különbséget. Szegény ember üres kézzel nem hagyja el portáját.

Nincs olyan segély akció, amelyben nem venne részt. A közelmúltban is vágontételekre menő élelmiszerekkel és ruházati cikkekkel enyhítette a prdk. nélkülöző zsidókat.

Kitünően beszél magyarul, jiddisül és olyan klasszikusan a héber nyelvet, hogy igen sok rabbi becsületére válnék.

Vak gyermek felvétele. A lovag Wechselmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Intézetében, Budapest, VII., Mexikói-út 60., oktatás és nevelés céljából felvételt nyernek felekezeti különbség nélkül mindkét nembeli, hatodik életévüket meghaladott, vakon született és később megvakult gyermekek. A felvételt kérő folyamodványhoz csatolandó a gyermek születési-, himlőoltási bizonyítványa. Szegénysorsú gyermekek szülői díjkedvezményért, illetve ingyenes felvételért folyamodhatnak. Ez esetben a szülők vagyontalanságát igazoló okirat csatolandó. **Pályázati határidő május hó 31.** Felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

Siketnéma gyermekek felvétele. Az Izr. Siketnémák Orsz. Intézetében, (Budapest, VII., Mexikói-út 60.) hangzó beszédre való oktatás és nevelés céljából felvételt nyernek mindkét nembeli, ötödik életévüket meghaladott, siketnémán született és később megsiketült gyermekek.

A felvételt kérő folyamodványhoz csatolandó a gyermek születési-, himlőoltási bizonyítványa.

Szegénysorsú gyermekek szülői díjkedvezményért, illetve ingyenes felvételért folyamodhatnak. Ez esetben a szülők vagyontalanságát igazoló hivatalos okirat csatolandó.

Pályázati határidő május hó 31. Felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

✱

Korein Dezsőnek „Mi az oka a zsidógyűlöletnek?” című tanulmánya jelent meg.

Ez az érdekes írás logikus fejtegetéssel világítja meg a zsidókérdést, a zsidók iránti gyűlölet okaitan eredetét. Minden sorából a felekezeti közöi béke melege sugárzik ki. Még keresztény előkelőségek is elismeréssel nyilatkoznak a nobiles hangon megírt alapos munkáról.

CSERMELY GYULA

Most ünneplik 30 éves irodalmi munkásságának évfordulóját. Ebből az alkalomból rengeteg gratulációval halmozták el a kiváló író.

Zoltán Berkovits (Geneve):

Inkvizíció és Maimonides ünnepély

Még néhány hét választ el bennünket a nagyszabású és nemében páratlan ünnepségtől, amelyet Spanyolország hivatalosan rendez Maimonides tiszteletére, 800-ik születési évfordulója alkalmából.

Szinte hihetetlenül hangzik, a huszadik században, a Hitler-korszakban, ahol a zsidó tudományt máglyán égetik, nagynevű zsidók emlékét meggyalázzák, szobraikat ledöntik, a rólu­k elnevezett utcák neveit átváltoztatják, hogy akadjon állam, amely *hivatalosan* ünnepel — egy zsidót . . . és még hozzá Spanyolország, hol százezrével égettek el embereket csupán azért, mert zsidók voltak . . .

Ezen ünnepségekkel kapcsolatban *Madariaga*, Spanyolország népszövetségi delegátusa a következő nyilatkozatot tette:

— Spanyolország sokat vétkezett a zsidóság ellen, amelyet egyhamar nem tehet jóvá, igyekszik azonban minden kínálkozó alkalmat megra-

gadni rehabilitálni a zsidóságot az őt ért igazságtalanságokért. *Szégyen­foltja hazámnak az inkvizíció csúfos emléke, mint ahogyan szégyene minden nemzetnek, ha az antiszemitizmust megtűri, nem beszélve, ha azt kormány-apparátussal támogatja.*

A világválság mai puszkaporos légkörében hazája ellen vét mindenki, aki az antiszemitizmust támogatja, vagy csak helyesli is.

Örömmel állapítottam meg ottlétemkor, milyen rend uralkodik Magyarországon, ahol eljár­nak mindenféle antiszemita kirohanással szemben.

Örülnék ha a Maimonides ünnepség például szolgálna a többi nemzetnek, hogy ők is ünnepe­ljék nemzetük nagy zsidó szülötteit. Hisz előbb-utóbb mindenki példánkat fogja követni . . .

Kén jehi rozajn . . . gondoltam magamban és barátságosan elbúcsuztunk.

A zsúfolt berlini villamoson egy csöppnyi kislányka megkérdi jó hangosan:

— Mama, te zsidó vagy?

A mama zavarba jön.

— Nem vagyok zsidó?

— És a papa zsidó? — *kér­di a kislány.*

— A papa sem zsidó.

A kislány elhallgat. Néhány pillanat múlva megint kérdez:

— Hát ha te se vagy zsidó és a papa se zsidó, hogy lehet az, hogy én mégis zsidó hittanba járok? . . .

Braun Gyula

כשר **mészárszéke**

VI. Aradi-utca 43

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron*

**Figyelmes és elő­
zékeny kiszolgálás**

Hotel Tátra Trencin

Olcsó! Tiszta! Kényelmes.

Hotel Central Bratislava

(A főpályaudvartól néhánypercnyire)
Állandó melegvízszolgáltatás.

Központi fűtés.

Mérsékelt polgári árak

Márciusi napok

A Három-Dob-utca sarkán felsivített a kiáltás:

„Sie kimmen!”

A fekete kaftános csoportok ijedten rebbentek szét. Lobogó tincsekkel trapoltak az Uj-Vásártér felé és eltűntek a Rombach-, Laudon- és Holló-utcák zegzugaiban. Az alacsony házak kapui becsapódtak, reszkető kezek lakatolták be a boltajtókat. Néhol megpróbálták az ablakokra illeszteni a fatáblákat, majd abba-hagyták a hosszadalmas bibelődést és földre ejtve a táblákat, a futókkal iramodtak. Rémültükben halkan, tehetetlenül nyöszörgő emberek szaladgáltak a kövezetlen mellékutcákban, melyeket a márciusi napok sár- és pocsolyatengerré változtattak.

„Sie kimmen!”

A padlásablakokon nemzetiszínű zászlókat dugtak ki. Itt-ott csak egy seprűnyélre tűzött piros szoknya jelezte a zsidó lakosság hazafias és forradalmi érzelmeit. Hátha ez meglágyítja a feldühödt csöcseléket! . . .

„Sie kimmen!”

A Kerepesi-út felől jöttek. Négyes sorokban vonultak fel és német dalt énekeltek. Aztán vadul eltorzult arccal s egyre lobogóbb dühvel, ritmikusan ismételték.

„Üs-sük a zsi-dót!”

Mások így adtak ütemet lépéseiknek:

„Hep-hep!”

Közbe-közbe felsivített egy-egy kiáltás: „Juda verrecke!”

Ordítózza befordult a tömeg a Három-Dob-utcába. Elhaladtak a „Vadember”-hez címzett sarki szatócs mellett és az utca szűk falai tízszeresen visszhangozták a lármát. A menet széle megbomlott. Botokkal rohantak az üzletekre, földszinti ablakokra. Mintha vasrudakkal megrakott súlyos szekér csörömpölne végig a kövezeten, olyan csörgés, pattogás töltötte be a levegőt.

A Sip-utca felől megjelent Weisz bácsi, az öreg melamed görnyedt alakja. Pillanatig csodálkozva, érthetetlenül nézte a rombolást, melynek zaját nagyot halló fülei csak nehezen vették be. Aztán beiramodott a Rombach-utcába. Viszeres, ludtálas lábai csak nehezen csámpáztak a piszkos sárban. Alakja még jobban előre görnyedt, fehér szakáll és kabátja alól hosszan kicsüngő szemlélő-rojtjai versenyt lobogtak a szélben.

A tömeg észrevette. Harsány kiáltással rohantak rá.

„Éljen a honot! Vivat Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit!” kiáltozott Weisz bácsi, összeszedve minden magyar és német tudományát.

פסח

Husvéti árut

az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut

tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizaalommal fogyasztatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

Egyedül volt az utcán, a bezárt kapuk előtt. Pillanatok alatt keresztültapos-tak rajta. Botokkal csépték. Véres lett a pocsolya. . .

Aztán feltörték a kis maradékárú üzleteket és az ócskás boltok ajtajait. Nagy zsvajjal cipelték ki az árúkat. Amit nem vihettek el, kidobálták a sárba, dühöngve szaggatták bicskákkal, botokkal. Egyes boltokból vékony füstfelhő kezdett szivárogni, mely hovatovább nehézszagú fekete felhővé növekedett és betöltötte az utcát.

A Váci-út sarkán, szemben az evangélikus templommal trombita és dobszóval érkezett egy század zöldfrakkos polgárőr, kiket nemzetőröknek neveztek. Vezényszóra lábhoz tették a fegyvert és pihenő állásba helyezkedtek.

„Kapitány polgártárs, hát most mit csinálunk?” kérdezte fesztelenül az egyik tiszt a parancsnokot.

A kapitány vállat vont:

„Semmit. Most kiűtött a szabadság, nem lehet rontani a nép hangulatát. Egyébként már a zsidók is azt hihetnék, hogy a szabadság és egyenlőség rájuk is vonatkozik. Még csak az kellene!”

„Néhány embert a végén mégsem ártana letartóztatni,” vélekedett a hadnagy. „Meg kell mutatni, hogy a hatóság helyén van.”

„Vég magadhoz néhány embert és járj el belátásod szerint,” mondta a parancsnok és közömbösen figyelte a gettóból szállingózó, árúkkal megrakott fosztogatókat.

*

A füstösfalu Pilvax-kávéház egyik sárgalábú márványasztala körül szokott esteli beszélgetésükre gyülekeztek a pesti írók. A gázlámpa zöldes fényt vetett magyarszabású, zsinóros kabátjukra, divatos kecskeszakállukra.

Az asztalfőn szürkülőhajú, szakállu javakorabeli férfi: *Vörösmarty*.

Mellette hódító frizurával, választékos öltözetben az íróvilág „arszlánja”, *Kuthy* Lajos, ki fényűző estélyeiről ép olyan nevezetes volt, mint elbeszéléseiről.

Ott van *Nagy* Ignác is, a „Divatlap” szerkesztője, *Beöthy* László, a fiatal, kezdő humorista és *Pálffy* Albert, ki halkan magyarázza egy új lap megindításának tervét. Címe lenne: „Március tizenötödike”. De beszélgetésüket túlharsozja egy tüskéshajú, cingár fekete ember. Kihajtott inggallérja gyűrött, nyakkendője félrecsúszott. Heves gesztusokkal, kirobbanó temperamentummal beszél: *Petőfi*.

Kezében a Pesti Hírlap aznapi száma. Híreket olvas fel:

— Pozsonyban a városi tanács tárgyalás alá vette a zsidó városlakosok egyenjogúságának kérdését. A tanácskozás bevezetéseképen a csöcselék már három napja fosztogatja és rombolja a zsidó negyedet. A zavargásoknak több zsidó áldozata van.

— Székesfehérvár szabad királyi város tanácsa elhatározta a zsidók kiűzését és kimondták, hogy zsidó többé a város falai közt nem lakhatik.

— Nagyszombat, Nagykanizsa városokban napok óta zsidóellenes zavargások vannak.

— Pesten. . .

A költő dühösen csapta le az ujságot. Hevesen, pathétikusan kiáltozott:

„Hát erre volt jó március 15, melyről azt hittük, hogy a szabadság szent ünnepnapja lesz a nemzet kalendáriumában? Miután az emberi érzelem legnemesebb gyöngyei pezsegetek fel, mozgásba jött a salak s meggyalázták az új idők kezdetét azzal, hogy a szabadság nevében nyíltan és szemtelenül rabolják és döngetik a zsidókat!”

Kuthy Lajos gúnyos mosollyal intette le:

„Remélem, megengeded, hogy a zsidók elleni gyűlöletnek mély gyökere van?”

Nagy Ignác sietve szólt közbe, hogy elejét vegye a készülő heveskedéseknek:

„Sándornak valóban nincs igaza, midőn elvont eszméken nyargal és figyelmen kívül hagyja az élet realitásait. Lajos barátunk is téved, midőn a zsidó uzso-

rásoknál szerzett rossz tapasztalatait általánosítja egész Izráel ellen. Nem olyan szörnyetegek a zsidók, amilyeneknek a „Hazai rejtelmek” regényalakjaiban lefestette őket”.

„A te zsidóid se valami angyalok a „Pesti titok”-ban,” jegyezte meg epésen *Kuthy*, akinek hiúságát sértette, hogy regényét kritizálni meri valaki.

„Ugy van,” viszonzta nyugodtan *Nagy*. „Az én zsidóim is rosszak, de a nyomor és a gyűlölet teszi őket rosszá. A zsidók elzárkózási hajlama és a keresztények kirekesztési ellenszenva az az örökké forgó kerék, melyen fel s alá jár a gyűlölség. Kinek kötelessége e kereket megállítani? Annak, aki hatalmasabb. Ki a hatalmasabb? Bizonyosan nem a zsidó.”

„Eh,” szólт kedvetlenül *Kuthy*. „Mindez csak szóbeszéd. Az összeülő nemzetgyűlés itt csak egy célra vezető határozatot hozhat: Tűzessék ki határidő, melyen túl Magyarországon zsidónak lakni nem szabad.”

Most közbeszólt *Vörösmarty*. A fiatalok tisztelettel hallgatták a nemzet nagy költőjét, ki csak rika vendégként jelent meg körükben:

„Illik-e szabad nemzethez ily határozat? Megfér-e az egyenlőség, testvériség eszméjével, hogy egy egész népfaj az országból kiküszöböltessék? Nem vitatom: A nemzetnek joga van erre, bármily kemény és szívtelen határozat lenne is. Ily határozatot azonban csak olyan ország hozhat, mely a kiköltözőknek *elkülönözött lakást és földet adni bír*, mert a szomszéd országok nem fogják engedni, hogy ennyi nép őket egyszerre megrohanja.”

„Ha ez nem kivihető,” mondotta *Beöthy* László, a humorista, „akkor a másik célszerű határozat az lehetne: Tűzessék ki határidő, mely alatt minden magyarországi zsidó megkeresztelkedni tartozzék. Így szinte egy csapással megszabadulnánk minden zsidóságtól.”

„No hiszen, e határozattól maguk a keresztények ijednének meg a legjobban,” mosolyodott el *Vörösmarty*. „Nem marad más hátra, mint a harmadik határozat: Minden magyarhoni lakos valláskülönbség nélkül, jogokra, teherviselésre, törvény előtt egyenlő.”

„Ugy van, helyes,” viharzott *Petőfi*.

„Lassan a testtel,” csillapította *Vörösmarty*. „Végrehajthatatlan törvény volna ez. Európa egyetemes gyűlése sokkal hangosabban kiált, semhogy ezt okoskodással elnyomni lehessen. A zsidókat pedig kárhozzátnom kell, hogy a testvériség jogaik elől mőhőn követelik, mielőtt maguk a testvériség érdekében csak egy lépést is közeledtek volna. Nem kellene feledniök, hogy testvériséget csak testvérek követelhetnek. Míg a szabadság minden keblet megnyitott, a zsidó megmaradt sötét, gyanús elzárkozottságában, külön szertartásaival, ünnepeivel, mesterségesen tanult dialektusa- s rituális eszközeivel. Lehet-e ilyen fajjal minden módosítás nélkül egyesülnünk? Bizonyosan nem.

Nem tőrhethük azonban, hogy Magyarhon Irlandja, Északamerika feketéi legyenek számunkra: Rongy, melyet a szabadság zászlóján hordozunk, folt, mely Magyarhon címerét beszennyezendi. Fel kell tehát őket szólítanunk visszataszító szokásaik és szertartásaik elhagyására, hogy közelítő lépéseiknek mi is elébe mehessünk.”

„Hohó,” vágott közbe *Kuthy*. „Nekem nem kellene báránjbőrbe bujtatandó farkasok. Még visszataszítóbbak lesznek, ha valami európai-zsidó egyveleget gyűrünk belőlük. Már akkor többre becsülöm őket úgy, ahogyan vannak. Ha zsidó — legyen zsidó!”

Kuthy utolsó szavait oly hangosan kiáltotta, hogy a sőrőn hangzó „zsidó” szó megütötte a többi kávéházi vendég fülét is. Két kifogástalan barna frakkba öltözött, göndőrhajú zsidó hajhász félbehagyta a billiárdozást és riadtan nézett az írók asztala felé. Aztán olyan halkan, óvaosan tették le a dákót, mintha félnének, hogy ezzel is elviselhetetlen zajt ütnek. Lábujhegyen kabátjukért lopakodtak, fejükbe nyomták a köcsőgkalapot és szapora léptekkel távoztak.

Az íróársaság harsány hahotába tört ki. *Kuthy* megfélekezve finom modorról, öklével verte az asztal márványát, úgy nevetett.

A láрма csillapodtával, felállt az asztal mögött egy falusi öltözetű, hosszú szőkehajuszú, szögletes viselkedésű ember, akire eddig nem sok ügyet vetettek. *Petőfi* rászólt:

„Hova ilyen korán, János?”

„Haza, Szalontára,” felelte a megszólított. „Indul a gyorsparaszt.”

Búcsúzás közben *Vörösmarty* megkérdezte:

„Hogyan is hívják, uramöcsém? Az imént nem értettem tisztán a nevét?”

„*Arany* János.”

„A „Toldi írója? Örvendek. Legközelebb ha felnéz Pestre, el ne kerülje portámat.”

„Szólj már te is, János,” kérte *Petőfi*. „Mit gondolsz a zsidókérdésről?”

Arany János már a bekecsét gombolgatta.

„Nem kenyerem a politika. De annyi szent, hogy csúnya népség az a héber. Most írom a „Toldi” folytatását. „Daliás idők” lesz a címe. Abba mindenesetre beleírom, hogyan kergette ki Nagy Lajos királyunk a zsidókat az országból és hogy rontotta meg egy szép zsidó boszorkány Kázmér lengyel királyt. Én csak ennyit szólok a zsidókérdéshez.”

Arany távozott. *Vörösmarty* is nemsokára követte.

Kint csurgott az eső. Imbolygó kézilámpás nyomában elvonult az ablak mellett a városi darabontok és a polgárórség vegyes őrzárata. Fülük bújtak köpenyegükbe, csakójukról csöpögött a víz.

A fiatal írók lassacskán egyedül maradtak a kávéházban. Puncsot rendeltek. A beszélgetés elakadt. *Kuthy* rákönyökölt az asztalra és halkán dudolni kezdett egy most divatbajótt német antisémita dalt.

Mindnyáján vele dudolták. . .

—gl.—

A testvér

Joannes Simonianus bankár számadásái közt ül római dolgozószbájában. Asztalát és széke körül a padlót is ellepték a hosszú adóslajstromok, adóslevelek, váltók. Joannes dolgozott. Az éjszakát rosszul töltötte, az öreg emberek kínos álmatlansága gyötörte és így korán kelt. Már hajnal óta sűrűn mártogatta nádszálát a tusba. Időnként egy-egy viasztábláért nyúlt és hegyes íróvesszőjével számadásokat karcolt rájuk, jegyzeteket készített.

Kora reggel volt. Kint sütött a nap. Üdén kékllett az ég a Vaticanus halma felett, amerre dolgozószbája ablaka nyílt. Joannes letette munkáját és az ablakhoz lépett.

A ház a Tiberis partján állott. Messzire nyílt kilátás az iszapos medrű, sárgavízű folyócska partján. Joannes *fejében* még zsibongtak az üzleti tételek, szórakozottan, zsidbadtan szívta a *kriss*, reggeli levegőt és bosszankodott.

Miért nem megy ma a munka? . . .

Az ablak alatt ünneplőbe öltözött tömeg nyüzsgött. A hidakon keresztül is áramlott a sokaság.

Joannes lassan eszmélt: Igen, igen, tudja, mi tartja ma lázban Rómát! Az arany árfolyama esett, a rabszolgapiacon katasztrófális árzuhanás a túlkínálat miatt, a vállalkozási kedv ellenben magasra szökkent: A zsidó háború véget ért és ma tartja diadalmenetét az új császár fia, Titus.

— Jeruzsálem elpusztult! Judeát elfoglaltuk! — hangzik fel a nép ujjongása.

A zsidók?! . . .

Joannes mély lélegzetet vett. Mintha lassan ébredoznék, elfoszlott körülötte a robotos, örömtelen hétköznapi élet és öreg fejében élénken merültek fel az ifjúkori képek . . .

*

Johanannak hívták, apja Simeon. Legrégibb emlékei egy galileai városka tarka, szűk utcáihoz fűzték, ahol naphosszat játszott, verekedett pajtásaival. Aztán iskolába került, a tanító vesszeje alá. Tanulta a betűvetést és hangosan, kívülről kellett recitálni a thóra szent szövegét. Azután meg kellett tanulnia a hozzáfűzött magyarázatokat és a szent hagyományokat. Még évekig viszketett a háta, ha a tanulásra és tanítójára gondolt.

Meg a bátyjára! Nagyöklű, vad fiu volt a bátyja, nálánál sok esztendővel idősebb. Apjuk halála után ő volt a család feje. Járt a zeloták titkos összejöveteleire és ha öccse zsidó buzgalmát lanyhának találta, irgalmatlanul elagyabugyálta. A sok verés miatt lassanként gyűlölni kezdte a zsidóságot, családját, szülővárosát. Pedig mennyire hasonlított bátyjához! Ugyanaz a testalkat, az a szilajság, az a szem.

Bátyja egy napon eltűnt. Üldözőbe vették a rómaiak és társaival elbujdosott a hegyekbe, a pusztába, hol állandó rajtaütésekkel kegyetlen harcot folytattak a zeloták a rómaiak ellen.

Szabad ember lett Jochanan. Több se kellett neki! Tizenhárom éves tagbaszakadt, izmos kamasz volt. És mikor legközelebb lesujtott rá a tanító pálcája, eliramodott az iskolából és éjszakára elhagyta a várost.

Caesareába ment, a híres, gazdag kikötővárosba, melynek pogányságát gyűlölködvé emlegették a buzgó jámborságú hegyi lakók.

Napokig csavargott a fényes utcákon, a kikötőben. Megbámulta a palotákat, a szobrokat és egyre szorosabban húzta övét a mardosó éhség ellen . . . Aztán összekerült egy marconaképű hajóssal és ennek segítségével elszegődött hajósinasnak.

Kalózhajó volt. Eleinte itt is verték, később már ő verte a gyöngébbeket. Évekig járta a tengert, megtanulta a hajósmesterséget és a fegyverforgatást. Résztvett kereskedőhajók megcsáklázásában és osztozott a zsákmányon. Eldurvult, elvadult, de lelkében fel-felmerültek gyermekkori tanulmányainak emlékei és ilyenkor tisztább, békésebb élet után sóvárgott.

Aztán jött a vég. Rajtuküttött egy hadihajó. Csákllyákkal magukkal vonták a kalózhajót, leeresztették a csapóhidat és átözönlöttek a katonák. Most már csak két halál közt lehetett válogatni, harc és vesztőhely között. Jochanan a harmadik lehetőséget kísérelte meg. Mialatt a fedélzeten őrjöngő kavarodásban folyt az öldöklés és a hajó oldalán lecsurgott a vér, eldobta fegyverét, pajzsát és kezében egy üres hordóval a vízbe ugrott. Senkisémet törődött vele, míg tovaúszott a beálló szürkületben.

Rettenetes éjszaka következett; nappal, majd ujra éjszaka. Karjai

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, VII.,
Károly-kr. 3/c. Dob-u. sarok
Telefon: 34-9-95.

PFEIFER ÉS HESZKY

kőfaragómesterek sírkőraktára

Budapest, X., Újtemetőnél.

Telefon: 48-6-47

elzsibbadtak, feje éhségtől és fáradságtól zúgott, tekintete elhomályosodott és ujjai görcsösen tapadtak a hordó széléhez, melyre már nem bírta testét felhúzni. Minden pillanatban azt hitte, hogy közeledő cápát lát. A napok óta csendes tengeren vihar közeledett. A sós hullámok kezdtek elborítani. Virradatkor már csak percei voltak hátra.

Ekkor felvette egy hajó. Mire felébredt meg volt bilincselve. Rabszolgakereskedők kezébe esett.

Hispániában szálltak partra. Első pillantása a tengerparton egy sor keresztre esett. Vitézlő pajtasait ismerte meg rajtuk. Némelyik még élt, hörgött, vagy nyöszörgött, fejük alácsüngött és szájukból keskeny vércsik folyt . . . Hideglelős reszketéssel hosszú, hosszú idő óta először tördelt héber áldásmondásokat és emlékezetében maradt imatöredékeket.

A rabszolgapiacra két tekintélyes külsejű úr nézegette, kérdezgette a rabokat. A zsidó zsinagóga-kongregáció megbizottai voltak. Jochanan arameusul szólította meg őket. Nyomban kiváltották a rabságból és szeretettel fogadták. Azt mondta, hogy szerencsétlenül járt kereskedő. Felöltöztették, megvendégelték. Gyermekkora óta először volt zsinagógában, ahol a gyülekezet előtt mondott hálaimát szerencsés meneküléséért.

Nem ismerte a munkát, nem bírta a szegénységet. Nyugtalan vére, erőszakhoz szokott természete tovább hajtotta. Katonának állt. Tizenöt esztendőt töltött a római Sas árnyékában. Unatkozott és dorbézolt galliai helyőrségeken, résztvett titokzatos, északi kelta törzsek elleni büntető-expedíciókban, szent druida ligetek kivágásában. Megfordult Britanniában is. És évekig élt a germán határok van rengetegeiben. Nagy csatákban állta a sarat a vöröshajú, medvebőrös barbárok ellen. Láttá felgyújtott falvaikat és sokszor törte páncélja alá fehérbőrű leányaikat . . .

Harminckét éves volt, szélesvállú, centurio, mikor megkapta elbocsájtó levelét. Megtakarított zsoldja, zsákmányjutaléka és végkielégítése kis vagyon volt, mellyel nyugodt polgári életet kezdhett.

Rómába ment, a világ fővárosába. Megnősült, özvegy lett. Pénzt kölcsönzött, kereskedett, hajósvállalkozásokban, adóbérletekben vett részt. Egyik üzlet hozta a másikat és az üzletek hozták a pénzt. Római polgár lett, lehiggadt, meggazdagodott.

Ki emlékezik arra, hogy három évtizeddel ezelőtt hogyan lépte át kis katonabatyújával a város kapuját? . . .

Leánya lent fürdik a peristilium márványmedencéjében. Hangosan kacag, zsvajog rabnőivel. A kapu előtt gyaloghintó állt meg. Egy szenátornak, elszegényedett arisztokratának fia érkezett, ki most állandóan a lánya körül forgólódik . . .

Miért nem megy ma a munka?

Lemegy emeleti dolgozószobájából. Az udvarban találkozik a római fiatalemberrel. Udvariasan üdvözlük egymást, majd néhány banális szólam után ismét elköszönnek. Hiszen az öreg, kedélytelen kereskedővel nem szokás beszélgetni. Nem szeret senkit és őt sem szereti senki. Nincs magánélete. Csak a gépiessé vált üzleti munka napról-napra.

Miért történt ma zavar a gépezetben?

A portás megkérdi, hogy előhozassa-e a gyaloghintót. Nem is felel neki. Gyalogosan, egyedül lép ki az utcára. Elkeveredik a tömegben, mely ellenállhatatlanul sodorja magával.

Rövid az út a Fórumig s most egy órahosszat a tömeg, míg a sokaságba ékelve eljut a tér széléig.

Jön a diadalmenet!

Az aranyfedelű templomok, a napfényben szikrázó márványoszlopok erdeje közt, alant már látni is a közeledő légiók sisakos, szürke szalagját. Lovas és gyalogos rendőrök vágnak neki a tömegnek, leszorítják az út.

két oldalára. Akinek nem jut hely, visszaterelik. Utóbbiak közt van Joannes. Szinte szaladva ér vissza a Capitolium lábához. Itt megszánnák a szaladó öreg embert és a nézők sorfalában helyet szorítanak neki.

Dalolva hömpölyögnek el a légiók. Most jönnek a foglyok! Hozzák a zsákmányt: Itt a Templom hétkarú mécsese, melyet egyszer gyermekkorában látott, mikor Jeruzsálembe vitték a szülei, zarándokünnepre. Álmodik talán? Szeme elfátyolozódik, tompa, távoli zúgásként jut fülébe a tízezrek egetverő üdvivalgása . . .

A menet pillanatra elakad. Két csillogó, barna szem kapcsolódik Joannes szemébe. Ő is tátott szájjal, elbűvölve nézi. Az ő képemása ez a szakállas arc, az ő szeme, az ő . . .

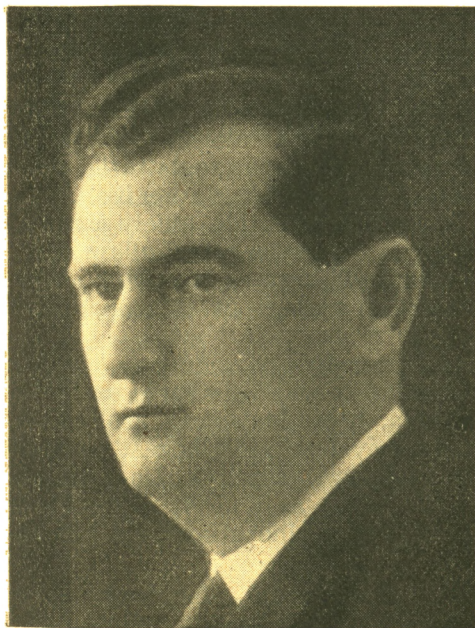
A korbácsok lecsapnak. Csörömpölő láncokkal egy mellékútra térnek a foglyok. Köztük halad és eltűnik egy szélesvállú aggastyán, a zsidó főtisztek jelvényeivel . . .

Jön a triumfátor kocsija! A nép tombol, ordít, visít. Közelegve viharzik fel a taps, mint amikor a szélvész a parti sziklákon végigsöpri a tenger hullámain.

A hadvezér felhalad a Capitóliumra. A nép elcsöndesedik. Fent a hegyen megkezdődött a hálaáldozat bemutatása. Százezrek ünnepélyes némasága felett halkan hullámszik a papok karéneke.

A Circus Maximusból, mint valami távoli, fenyegető földalatti moraj, fel-felhangzik az ünnepi játékokra napok óta éheztetett oroszlánok bögése.

(—ó—ó—)

Kiszelnik Nándor dr.
Máramarossziget alpolgármestere.

Kiszelnik Nándor dr. a sighet-i városi tanács ujonnan megválasztott alpolgármestere, aki az ifjú zsidó generációnak egyik értékes vezető egyénisége.

A zsidó érdekekért folytatott eredményes küzdelmei juttatták ebbe a felelős pozícióba.

✱

Dr. Pécsi Viktor kassai ügyvédjelölt az eddig megjelent talmudhamisítók nyomán „Talmud rejtelmek” címen pampfletet adott ki, amelyet azonban a csehszlovák kormány rendeletileg elkoboztatott.

✱

Bruckner Magda és Kollmann Jenő, a Pesti Izr. Hitközség tanácsosa házasságot kötöttek.

✱

Engelmann Leónét, a brassói zsidó nőegylet elnöknőjét, aki negyedszázad óta viseli a tisztséget, áldásos tevékenységéért, meleg ünneplésben részesítették.

Ebből az alkalomból szerkesztőségünk is meghajtja az elismerés zászlaját a nagyművész előtt.

✱

A bolgár kormány véglegesen feloszlatta a „Radna Zastita” antiszemita szervezetet.

✱

Kemál pasa, a török köztársaság elnöke elrendelte, hogy a parlamentben a zsidóság is képviselve legyen.

Josef Kastein :

Szemelvény

„Eine Geschichte der Juden“ c. művéből

A Sadduceusok, akik akkor a többséget képezték a legfelsőbb nemzeti bírószekben, a Synhedrionban, tanácskoztak a papokkal és elhatározták, hogy a galilei embert a bíróság elé állítják. Nemcsak eddigi tetteiért, hanem a nyilatkozatokért is, amelyekből körülbelül arra lehetett következtetni, hogy a templomot le fogja rombolni és egy újat építeni. Letartóztatják. Tanuk vonulnak fel, anélkül, hogy valami konkrétet valósítsanak. A galileai, názárethi Jézus néma maradt. Csak amikor a főpap József ben Kaiapha kérde tőle, hogy ő e a messiás, válaszolja: igen én vagyok az Ember fia, aki az „erő jobbán” fog ülni. Erre megszaggatja a főpap ruháit, a symbólum, amivel egy istenkáromló szavait elítéli. Neki joga van ehhez, Jézus eddig semmit sem mondott vagy tett, amivel bírát az ő elismeréséhez vezettetne, kényszerítette volna. Legerősebb argumentuma mindig csak annyi volt: „Én mondom nektek...” Ez az argumentum azok számára, akikhez intézve volt, semmiféle bizonyító vagy kötelező erővel nem bírt. Ez így csak kihívás maradt, vagy — vallási nyelven kifejezve — az istenkáromlás.

A Synhedrion a názárethi Jézus ügyében csak előnyomozást indított. Ami nem nagyon alapos. Érthető azonban az állandó forradalmak idején. A nyomozás nem a népből és nem a farizeusokból, hanem az oligarchákból, a sadduceusokból indult ki. Az idők politikai eseményeinek a következményeit vonták le, kivonták magukat a kellemetlen szükségszerűség alól, hogy így vagy úgy ítéletet mondjanak és kiszolgáltatták Jézust a római helytartónak, Pontius Pilátusnak.

Pilátus előtt játszódik le az utolsó hiba és csúnya tévedés. Elhangzik a híres kérdés: „Te vagy a zsidók királya?...” Az akkori idők zsidó felfogása szerint a messiás-király fogalomban egész más foglaltatik, mint ahogyan ezt a római érthette. Neki, Pontius Pilátusnak, a rómainak, ez a fogalom és megnevezés olyan hivatalos és jogkört jelentett, amely a római auctoritás ellen szegül és ennek folytán *árulást* jelent a római állam ellen.

Amikor Jézus azt válaszolja: „Te mondtad”, úgy ez bevallást jelent, minden esetre valamit, amivel megpecsételte sorsát és kiszolgáltatta magát.

És így saját sorsa semmisítette meg őt, amely egy zsidó, egy korszak sorsa volt és egy ember sorsa egy időből, minden erejével akarta szolgálni népét. Nem érdeme neki, hanem tragikuma, hogy lényének szubjektív, individuális és személyes tulajdonságai, a népével való találkozást, — amihez szíve mélyéből vágyódott — hibás vágányra terelték. De a halála után kegyes volt hozzá sorsa és azoknak a lelkeiben, akik utódainak nevezik magukat, más világokban és más kerületekben, halhatatlanságot kölcsönöztek neki.

Saját népe azonban kénytelen volt őt megtagadni. Népének sors-törvényei szerint be nem fejezett életpályáját kínok között kellett befejeznie. Veszni hagyták őt, az elérhetetlen teljesülés emberét és Rómainak, Róma büntetési formájának prédájául hagyták. Keresztre feszítették.

A kín és szükség utolsó pillanataiban Isten felé kiáltja: „Miért hagytál el engem?!”... Hazájának nyelvén, galileai szülőföldjének nyelvén, az arameus nyelven hangzott el a kiáltás. De nem egyedül ő kiáltott. Százvezrek kiáltották abban az időben és a legjobbak sok ezre a keresztről hallatta kiáltását. Nehéz sorsot kellett elviselnie. Másoknak is el kellett.

ezt viselniök. Az egyiknek a kiáltás, százezrek kiáltása, — az egyiknek kínja, százezrek kínja, milyen joggal nyom többet a latban és súlyosabb *egy* embernek a kiáltása és sorsa, mint százezreké? Hol van az emberi vagy isteni jog, amely egynek a haláláért utódainak millióit sújtja és utódaira milliószoros halált küld? Isten és minden lét értelme előtt, a Mindenben való igazság és a világ értelme előtt, *minden fájdalom egyenlő* és a lélek fájdalma a legmagasabb sorsa minden teremtménynek.

A zsidók szempontjából Jézus sorsa saját, életük és élményük tragikumában van bevonva. Nostra res agitur. A *mi* saját ügyünkéről van szó.

Eduard Jakober fordítása.

Csermely Gyula :

Reb Gedálje purimnapja

Régen élt, régen porrá is vált már reb Gedálje Aranyos, a szentéletű. Aki Szerdahelyen a talmudtudás egyik nagyja volt, aki betéve tudta a tengernyi Talmudot s ha a biblia valamely részéből egy-egy vers szavainak csak a pontosítását mondták el neki, például: á á é... á ó o... á aj e... már recitálta is a szöveget: vájaském Ávróhom bábjker...

Reb Gedálje Aranyos fölötte istenfélő zsidó volt és ezért is, nagy tudásáért is a ráv mellett ő volt a legnagyobb tekintély a községben. Akkor még a nagyhírű rabbi Juda volt Szerdahely rabbija; rabbi Juda Aszód, az elősmert „fejedelme a Tórának”, s ha azt írom, hogy reb Gedálje a ráv mellett volt a legnagyobb tekintély — nem a ráv után, hanem mellett — ebből következtethetni arra, mekkora tekintély is lehetett. Nemcsak Szerdahelyen és Pozsonyban, de Nagyszombaton, Nyitrán és még messzebb földön is, ha beszéltek róla az emberek, szent áhítattal vették nevét az ajkukra. Reb Gedálja Aranyos?! — mondták. — Nem kívánunk mást, csak a zsámolyhordozói lehessünk mi odaát.

Bizonyos miszticizmusmal vette körül magát reb Gedálje, amit semmiesetre sem feltűnési vágyból tett. Csak visszavonult életének a velejárója lehetett az a különösség. Reggel, sácharisz után a templomban, nem ült oda a többi ben tórához, hogy ezek társaságában vegye át a Talmudnak esedékes napi részletét, hanem messze tőlük egy sarokba húzódott és táliszába burkoltan tanult. Mit?... Soha senki sem tudta, csak találgatták az emberek és bizonyos szent megborrongással mondták: — „Kebólét” tanul reb Gedálje. Kebóle, helyesebben kabbala: vallásos zsidóknak ez annyi, mint még idelent a földön kinyitni az ég rejtett kapuit és bepillantást nyerni az örök élet és üdvösség titkaiba.

Vagy megtette reb Gedálje, hogy este, mááriv után, nem ment haza, mint a többi, hanem ott maradt a templomban és egész éjszaka reggelig misnájiszt tanult. Ez megismétlődött többször is az évben s ha megkérdezték: kiért tanult misnájiszt, kinek a „jahrzeitja” van ma? ... hol azt felelte: ma a Zóháré... hol azt: ma Lurjáé... hol azt: ma rabbénu reb Gersoné. A kik mind nagy kabbalisták voltak, sőt a Zóhár volt az úttörője annak a titokzatos tudománynak, amit kabbalának nevez a világ.

Sokszor pedig megtette reb Gedálje, hogy késő este eltávozott hazulról és az országutakat járta a határban, ott pedig, ahol érte az éjjél, leül az árokparton a földre és „chacoszt csinált”. Vagyis: elsírta bánatát és belekönyyezte fájdalmát az ölébe, miért hogy Jeruzsálem és vele a szent templom elpusztult és miért, hogy a Szentföld annyi idegen nemzetnek a rabja lett?

Vásároló vagy falutjáró zsidók sokszor találkoztak sötét éjszaka reb Gedáljével, vagy látták őt, ahogy a földön ült és bánkódott. Ilyenkor a legélénkebb beszélgetés is elnémult, a legvidámabb hangulatot is nagy komolyság tolta ki

a lelkekből s olyan áhitatos csendben mentek el mellette az emberek, amilyenre csak egyszerű naiv zsidók vallásossága képes.

Messze városokból és falvakból keresték fel szorongatott emberek, de reb Gedálje, noha mindenkit szíves szóval és barátságosan fogadott és melegen érdeklődött a baja iránt, soha senkinek ígéretet nem tett, mint például sok csodarábbi szokta. Ő sohasem mondta: Menjen nyugodtan haza, beteg leánya feltétlenül helyrejön; sohasem mondta: Ne aggódjék, ne féljen, ártatlansága kiderül s megint emelt fővel fog járhatni az emberek közt. Mindig azt mondta látogatóinak: Csodát tőlem ne várjanak, mert csak a legfelsőbb tehet csodát; én csak imádkozhatok a Legfelsőbbhöz, hogy tegyen csodát és gyógyítsa meg a maga beteg gyermekét.

Egyszer azonban mégis megtörtént, hogy reb Gedálje határozott ígéretet tett, ami azután azzal a következménnyel járt, hogy nagy lelki válságon ment keresztül. Jött hozzá egy alistáli zsidó, chanuka előtt egy hétel vagy kettővel és elpanaszolta neki az ő nagy baját. Hogy chál hamoed szükeszkor eljegyezte leányát egy jóra való megyeri fiúnak, még pedig azzal, hogy ros chódes niszán napján lesz az esküvő. Igért volt a lányával kétszáz forint hozományt készpénzben, de semmi kilátása arra, hogy elő is teremthesse azt az összeget. — És rebbelében, — kesergett az ember — most kiszlévben vagyunk; tévesz, svát, ódor és a nyakamon niszán roschódesa . . . milyen szégyenben marad majd a lányom, ha nem lesz meg a pénz és a vőlegény egyszerűen visszalép.

Tán az alistáli könnyei tették, hogy reb Gedálje, a pillanat hatása alatt, eddigi gyakorlatától eltért. Elég az hozzá, azt mondta az embernek: — Menjen csak nyugodtan haza, purimra meglesz a hozomány.

Az alistáli ember még nem volt túl Szerdahely határán és reb Gedálje Aranyost már nagy lelki nyugtalanság fogta el. Mit csináltam, mit mondtam, milyen bűnt követtem el, én Teremtőm! Könnyelműen reményt keltettem egy emberben, meggondolatlanul ígértem olyasmit, aminek teljesülése csak a Legfelsőbb kezében van! Már Mislé is óva int, mondván: Ki emesz jehge chikki vöszajávász szöfószáj resá . . . hogy csak igaz beszéd jöjjön ki szájunkon és ajkaink gyűlöljék, ami istentelen . . .

Elmult chanuka, el tévesz hó; chámiso ószor bisvát is elmult . . . — még rövid négy hét és itt lesz a vigasság napja — gondolta reb Gedálje lelki kínok közt. — Rövid négy hét múlva purim lesz és az az ember ott Alistálon rendületlenül hiszi, hogy meglesz a pénz! Mert én mondtam neki, hogy meglesz. S csak az én vétkemül fogják felróni odaát, ha az alistáli emberben megrendül a hit és az Istenben sziklaszilárd bizalom. Milyen hajlamos is erre az ember, aki várakozásában és reményében csalódott!

Purim előtt két héttel reb Gedálját már kergette a nyugtalanság. Kiment Alistálra az illető emberhez és fojtottan kérdezte: Nos megvan a pénz? S mikor azt kapta válaszul, hogy nincs meg, megint csak azt mondta az embernek: Azért ne legyen gondja, purimra meglesz a hozomány.

Ezt most azért mondta reb Gedálje, mert már tudta, hogy mit fog ő csinálni. Gyűjteni a szerdahelyi zsidóknál? Chólile, — gondolta magában. — Megszégyeníteni egy zsidót és könyöradományokat gyűjteni részére? Nem, nem; ez csak újabb bűnt jelentene, amiért felelnem kell.

— Hane ma magaméból fogom előteremteni a szükséges pénzt, — gondolta a szentéletű reb Gedálje. — Van házam, arra kölcsönt kérek és kapok is, van aranyórám és láncom és templomi ülém is, amit eladhatok . . .

. . . Néhány nappal purim előtt ez is, az is jelentette rabbi Judának, a nagy hírű szerdahelyi rávnak, hogy reb Gedálje nagy nyomorba juthatott, mert kölcsönt akart felvenni a házára és eladásra kínálta aranyóráját, láncát és gyűrűjét. És kétségbe van esve, mert a takarékpénztár megtagadta a kölcsönt, aranyholmiját pedig nem vette meg senki, mert mindenki azt mondta: én nem fosztom meg reb Gedálját kedves tárgyaitól.

Rabbi Juda erre nem szolt egy szot sem, csak elhivatta magához reb Majset, a milliomos szerdahelyi zsidót. — Reb Majse, — mondta neki négy szemközt, — én megtiltom, hogy purimra nekem pénzt küldjön slachmóneszl csak egy krajcárt is. Hanem azt, amit nekem szánt, küldje el reb Gedáljenak . . . így akarom. És ugyanígy cselekedjék a többi gazdag ember a killében; mondja meg nekik az én nevemben, de mindenki szent titokban tartsa . . .

Purim reggelével reb Gedáljera inkább gyásznapi virradt, mint vígságos nap. — Ribajnaj sel ajlam, — könnyezett fel az ég felé, mikor eltávozott a templomból és hazament, — mivel vezeklem le azt a nagy bűnt, amibe az én meggondolatlan-ságom bele vitt?

De alig hogy hazaért, már beállított reb Majse kis fia, szalvétába bugyolált tányérral. Ezt édesapám küldi és szimchász purimot kíván reb Gedáljenak.

— Szimchász purim! — gondolta reb Gedálje. — Hát lehet nekem, ribajnaj sel ajlam?!

De mekkorát bámult, mikor elment a fiú és ő megnézte, mit küldött reb Majse. Vadonatúj százasba göngyöltén húsz körmőci aranyat küldött, mert a milliomos zsidó mindig ennyit szokott juttatni a rávnak.

— Ez maga több mint kétszáz forint! — dobbant fel megváltó örömeben reb Gedálje Aranyos szíve. — Ebéd után elmegyek és magam viszem Alistálra az embernek.

De ebédig még mások is jöttek. Reb Bünem kócin fia egy borítékkal, melyben egy ropogós ötvenes volt, szintúgy reb Sulem fia, narancsba szúrt három darab arannyal, azután még mások is, ki egy tekeres ezüst forintossal, ki más pénzzel. Délig közel négyszáz forint volt együtt, kétszerese annak az összegnek, amit ígért volt az alistáli a lányával, de reb Gedálje ebből a pénzből egy krajcárt sem tartott meg magának. — Isten csodát tett, — gondolta szent hittel, — de nem énérttem tett csodát, hanem csakis az alistáli reb Jiszaszcharért. Hogy meg ne rendüljön az Istenbe vetett bizalma. Zsebkendőbe kötötte az egészet, rohant-repült át Alistálra az emberhez, hogy még napszállta előtt ott legyen. S mikor odaért, nem ment be az emberhez, csak bekopogtatott az ablakán: reb Jiszaszchar! — s mikor kinyílt a kicsike ablak, ő elfordult, hogy ne lássák, úgy nyújtotta be a pénzzel tele zsebkendőt. S hogy ne kelljen sokat magyarázni, honnan a pénz, eltakarta az arcát, hogy tompa színe legyen a hangjának és csak azt mondta reb Jiszaszcharnak:

— Élje nőve küldi magának slachmóneszl!

És ezzel már sietett is ki a faluból, hogy utól ne érje reb Jiszaszchar. S reb Gedálje Aranyosnak, mikor hazafelé ment, csak ez a gondolat melegítette a lelkét:

— Köszönöm néked, te Legfelsőbb, hogy megmentettél a bűntől és ilyen szimchász purimot szereztél a te aláztat és hűséges szolgádnak . . .

T. G. Masaryk :

Fixl úr

Az ötvenes években — már a múlt században, milyen régen volt az! — a hodonini vidéken minden szlovák fiú antiszemizmusban nevelkedett. Így nevelte a család, az iskola, a templom, az egész társadalom. Édesanyánk megtiltotta, hogy a zsidó Lechnerékkal érintkezzünk, mert a zsidók keresztény vért, keresztény gyermekek vérért használják. Lechnerék házát ezért mindig nagy ívben kikerültem, de nemcsak én, hanem minden csejkovici fiú is, az én pajtásaim. A prédikációkban mindig hallottam, hogy óvnak a zsidóktól és ilyesmit hallottam az iskolában is. A káplán úr, ha nagyon jó kedvében volt, megkérte a tanító urat, játssza

azt a zsidózó nótát, ami a zsidó imádkozást utánozza: „tajtl, tajtl, tajtatraj.”

Mi a tanító úr mellett laktunk és ha a káplán úr látogatóba ment hozzám, én szolgáltam fel és hallottam ezt a zsidó nótát. A káplán úr, olyan falusi zenekedvelő módjára, minden darabhoz valami magacsinálta szöveget mormolt, a zsidó nótához azt, hogy: „tajtl, tajtl” — és nagyokat nevetett hozzá.

A keresztény vérről való babona annyira belémragadt, hogy valahányszor véletlenségből zsidó közelébe kerültem — szándékosan soha — az ujjukat néztem, nem véres-e. Ez a buta szokásom sokáig megmaradt.

Mindezek dacára mégis szerettem Fixl urat, a „mi Fixl urunkat”, ahogyan odahaza hívták. Csak most, emlékezetemben válik bennem világossá, hogy a mi családi antiszemitizmusunk egy valóságos filoszemita kivételt engedett meg ebben az esetben, de mint gyerek, eszembe se jutott, hogy Fixl úr szintén zsidó.

Fixl úr Hodoninból való volt. Házaló. Édesanyám tőle vásárolta a vásznat és mindenféle fehérneműt. Fixl úr időnként eljött hozzánk és mi nagyon örültünk a jöttének; kiteregette áruját, mindenről elmondta, honnan való, melyik gyárból, kinek adott el már abból, kinek milyen darabot és hányat; elmondogatta továbbá mi ujság Hodoninban és a szomszédos falvakban. Élő, érdekes ujság volt. Persze elmondott egy-egy pletykát is, természetesen szigorú titoktartás pecsége alatt. És a végén mindig kaptam tőle egy darabka ceruzát. Mi úgy mondtuk: plajbászt. Szóval Fixl urat röviden és egyszerűen bizony nagyon szerettük. Ő volt a mi „saját” Fixl urunk.

A megismerés, az együttélés, a gazdasági helyzet közössége folytán, a vér végül már el is felejtődött, a babona csak azokra a zsidókra volt érvényes, akikkel nem érintkeztünk és mindenkinek, aki a rituális babonában hisz, bizonyára volt és van szintén Fixl ura.

A zsidó gyerekeknek külön iskolájuk, vagy tanítójuk volt, úgyhogy egymástól elkülönítve nőttünk fel, ember embertől idegenül és elidegenítve.

Néikik meg volt a maguk zsidó gettója, nékünk a kersztény.

Csak a hustopeci reáliskolában volt egy zsidó osztálytársam. De kerültem is őt és az ujját nézegettem. Sokat kínoztuk szegényt, bizony nem valami keresztényi módon, pedig ez a fiu igazi jó lélek volt; nem valami eszes, rosszul is tanult és egyáltalán in natura cáfolta meg a mi egész zsidó pszichológiánkat.

És ez a zsidó osztálytárs az én antiszemitizmusom damaszkuszává vált.

Egyszer kirándultunk a Palavszky-dombokra — sohasem mondtuk, hogy hegy — visszafelé úton a dunajovici kocsmában álltunk meg uzsonnára. A fiuk bort, sört ittak, az idősebbek cigarettáztak, a tanárok kedélyeskedtek velünk és a tréfák központja „Leopold” volt.

Az arcára nagyon jól emlékszem, de a családi nevét már elfelejtettem, csak arra emlékszem, hogy valami sz-féle volt a nevében . . .

A nap lement, Leopold eltűnt az asztalunktól, keresni kezdtük, hová lett, végül megtalálták: azt mondták, a kapu szárnya mögött áll és imádkozik.

A fiuk szaladtak, hogy lássák ezt a színházat és imádkozás közben is gúnyolták.

Én is odamentem megnézni. Sohasem felejttem el, mennyire meg-hökkentem, amikor láttam, hogy a kapuszárnya mögött állt egy piszkos helyen, valószínűleg azért, hogy ne lássák és mert azt gondolta, hogy ott senki sem fogja zavarni.

Hajlongott és imádkozott.

Egyszerre elment minden tréfás kedvem. Mi ostobáskodtunk, Leopold pedig nem feledkezett meg az imádságáról; ettől a pillanattól fogva az én antiszemitizmusom halálos sebet kapott, ámbár még nem volt legyőzve, de vallásilag már meg volt cáfolva.

Szüleim akkoriban kerültek vissza Hodoninba és ott alkalmam volt megismerni a zsidó várost. Megismerkedtem több zsidóval is. Az előítéletek gettója a tapasztalatok folytán ledőlt és összehasonlítás révén megértettem, hogy vannak zsidók és zsidók, mint ahogy vannak keresztények és keresztények is. Az ismeretségből barátság lett. Hű és szép barátság.

Brünnben és Bécsben azután az ismerős zsidók köre kiszélesedett. Az előítéletek elmultak, habár a gyerekkori megszokás időnként kísértett még.

Ó, a szokás hatalmas, szörnyű . . .

Az ifjabb generáció, amely a népiskolákban együtt nevelkedik a zsidókkal, nem érezheti már úgy az antiszemitizmust, mint mi éreztük. Most inkább keresztények és zsidók gazdasági ellentétéről filozofálnak, olvasák Wagner, Nietzsche, Lagarde, Gobineau teóriáit. A mi antiszemitizmusunk egyszerűen szólva babonás volt, lényegében klerikális antiszemitizmus.

Nem érdekes-e, hogy nekünk cseheknek nincsen is antiszemita teoretikusunk? . . .

A Hilsner-ügyben ugyan jelentkezett ez a primitív, régi, kissé vad antiszemitizmus és magával rántotta az intelligencia egy részét is. Akkoriban nem egyszer visszaemlékeztem Leopoldra, ott a dunajovici kapuszárnya mögött és talán jóvátettem mindazt a nemszépét, amire valaha antiszemitizmusom rávitt . . .

Az új generációnak már nincs gettója. A zsidók könnyen asszimilálódnak, házasságokban összeolvadnak a keresztényekkel.

Visszaemlékszem a Lechner-gyerekekre, akik nekünk tabuk voltak, holott Fixl úr hozzánk tartozott.

A gettó eltűnt . . . helyébe jött az asszimiláció! . . .

És zsidó még sem lehet nagyobbbrángú katonatiszt, magasabb bíró. Nem igen van zsidó középiskolai tanár. Zsidó természetesen nem lehet tanító, nem választják meg községi bírónak.

Még mindig csak Fixl uraink vannak, mindenkinek a maga Fixl ura.

Dr. Weisz Arnold :

Manuello az orvos-költő,

Dante zsidó barátja

Manuello, teljes nevén *Immanuel ben Selomo ha Romi* (a római), 1270 körül született Rómában, a Zifronok előkelő és gazdag családjából.

A patricius szülői házban a leggondosabb és a zsidó tradícióknak megfelelő nevelést nyerte. Az amugy is nagyeszű és zseniális ifjú, már egész fiatal korában teljesen otthonos volt a talmudi tudományokban.

Az alig serdült ifjú, Maimonides nagy tudást és elmélyülést kívánó műveit tanulmányozta és főleg a Móré-ra vonatkozó kritikai megjegyzései, váltott ki csodálatot, még komoly és megállapodott tudósok között is.

A talmudi tanulmányok mellett nem hanyagolta el a világi tudományok művelését sem, már fiatal korában megismerkedett a filozofia, fizika, matematika és asztrológia ismereteivel is. Intenzívebben azonban

csak az orvosi tudományokkal foglalkozott. Csakhamar igen kedvelt tagja lett a társaságoknak.

A költészet iránt már igen korán fogékonyságot mutatott. Verseinek hangja, mint az akkor divator trubadur költészet termékei könnyed, pajkos, csúfolódó és szellemes; amelyet hol vaskos pikantériával, hol finom frivolitással fűszerez s mindezt héberül. Zsidó kortársai műveit chérem alá helyezték. Mutatóba idézetet közlünk ifjúkori verseiből *Gábor Ignác* fordításában.

Az Éden kertjét, hol jámbor fények
Ragyognak, én biz nem magasztalom
Minden zugában rémes unalom,
Hiszen a nők oly rutak ott és oly vének!
Mig a pokolban, kacagó szirének,
Szép asszonyok, fürgén, fiatalon
Vig táncot lejtnek s tüzes italon
Ha meghalok, csak oda várjatok.

Amint látjuk a hang nem nagyon erkölcsös és a vallás szempontjából sem kifogástalan. Csak a nő, mégpedig a szép nő és a pajkos élet érdekli.

Verseken kívül írt még elbeszéléseket is, amelyeknek tartalma a nő és a szerelem körül forog mint a verseké. Ezen kis elbeszélések rimés prózában vannak megírva, formájuk és tartalmuk szerint valóságos kis novellák, 50 évvel a novella megteremtője, Boccaccio előtt.

Mire Manuello férfivé komolyodott, verseiből is eltűnik a léha csúfondáros hang. Megnősül és most már csak a feleségében találja meg mindazon szépségeket és örömöket, amelyeket eddig bizony nagyon is sokfelé keresett. Mestere Dante volt, kihez meleg barátság fűzte. E barátság készteti Dantet, hogy a Paradiso 80—81. versében a zsidókról nagy tisztelettel emlékezzen meg és a Par. 7. éneke elején e latin vers: felices ignes horum malahoth (máálót) azaz az angyalok és megdicsőültek ranglétrája nagyon emlékeztet a zsidó formulára: bemáálót kedosim utehorim (a szentek és tiszták emelkedő soraihoz). Az Inferno 31. énekében ez a mondat: Rafe mai amech izabi almi, héber szövegnek az átírása. (Gyógyítsd meg, oh Isten, ha még oly mély is örök fájdalмам.)

Férfikorának delén bűnbánón igyekszik jóvátenni fiatalkorának zabolátlan kitöréseit. Feleségéhez intézett egyik szonettjében így ír:

Azt kérdik tőlem, mi hevíti lelkem
A vétek ellen izzó gyűlöletre
S mi ösztökéli halhatatlan tetterre?
Én büszke boldogsággal azt felelem
A nő, kiben mennyei üdvöt leltem . . .
Ki életemet nemesebbé tette
Jó géniuszként örködvén felette
S kinek szivemben szent oltárt emeltem.

Jó lelke arra késztette később, hogy kezességet vállaljon, de egész vagyonát elveszti és hitelezői üldözése elől kénytelen menekülni, hogy a bebörtönzést elkerülje.

Ekkor írja:

Városról-városra vándoroltam
Egy lábbal benn, másikkal kinn voltam,
És ha ajkamra dal kívánczozott,
Elhessegették gondjaim legott.

Az üldözött költő végre Fermo-ban egy Benjámin nevű gazdag zsidónál talált menedéket és itt kis nyugalomhoz jutva összegyűjtötte műveit: Mechabberoth cím alatt.

Itt megismerkedik *Bosonio di Rafaeli*-vel, ki maga is költő volt és kinek házában Dante, aki szintén menekült, hosszabb ideig tartózkodott.

Élete vége felé borongós és pesszimisztikus hangulatban írja meg Dante hatása alatt az Éden és Pokol (Ha-Éden ve Ha-tófet) c. munkáját, amelyben itéletet mond elevenekről és holtakról, igaz és hívságos dolgokról.

Manuello művei legnagyobb részét héber nyelven írta meg, olaszul csak négy szonettje ismeretes és egy humoros versének töredéke. Az olaszok mindazonáltal költői munkásságát elismerték és megbecsülik, irodalmukba besorozták és 1330-ban bekövetkezett halálakor, Cina da Pistoja, rámutat a nagy veszteségre, amelyet a költő halála okozott.

Bibliai kommentárokat is írt, továbbá nyelvtant (Eben Bóchanan), amely a biblia beszédmódjait fejtegeti, élete későbbi szakában pedig számos megható és mélyérzésű imát, melyek közül egyik bele is került a római machzorba.

Élete tanulság, látjuk és látja mindenki belőle, hogy ahol a közszellem nem üldözte a zsidókat a ghettóba, ott minden tehetségével igyekezett alkotni a szülőhazai és zsidó műveltség felvirágoztatására.

Memento!

Fischer S. Joel, dévai főrabbi:

Ádár hetedike (Zájin Adár)

„A kik sokakat igaz úton vezetnek, miként csillagok ők örökké.”

Az éj kárpitján kigyulladó csillagoknak lágyan rezgő ezüstös fénye: életet, színt, enyhülést hoz a sötét éjszakába ...

Nincs szebb a csillagok fénylő táboránál.

Csillag csillag mellett. Kicsinyek, nagyok. Némák és oly beszédeselek. Közelben látszanak és olyan távol vannak.

Távol, nagyon távol ... Évekbe kerül, míg némelyiknek fénye hozzánk érkezik, évekig rohan a pilanatonként háromezer kilométeres sebességű fénysugár és még ezen távolságon túl is vannak, mert kell, hogy legyenek csillagok, felettünk irtó magasságokban, alattunk szédítő mélységekben ezernyi százezernyi csillagok és még azokon túl is vannak és a túlon túl is — ha ebbe belegondolunk, majdnem elhal lelkünk és reszketve megérezzük, mi az a végtelenség, mi az „énszóf”, milyen végtelen a Teremtő nagysága, ki ezt a végtelenséget átfogja ...

Isten nagyságának sugaras hirdetői a fényszóró csillagok.

És ezenkívül: leghívebb kísérőnk a földön a csillagok. Bárhová viszszerencsénk, ha messzire vetődünk, hol idegen a város és idegenek az emberek, ha éjszakának évadján, mikor a leghidegebb az idegen, az égboltra tekintünk, régi ismerősként köszöntenek a csillagok.

Ott ragyog le felénk a Göncöl szekere, a Fiastyúk, a Tejút fehér sávja, régi-régi gyermekkortól ismert, kedves csillagképek.

Távol idegenben fájó éjszakákon hányszor néztünk egy nagy tündöklő csillagot! Néztük ... néztük ... és míg szemünk könnybelábadt. Hány-szor gondoltuk: talán most ők otthon is nézik e csillagot, óh mily csodálatos, egymástól, oly messze egyidőben látjuk e csillagot ... és aranyhídat láttunk, mely a csillagon át összekötött minket, *szétszakítottakat* ...

Embereknek leghűbb kísérői, széjjelszakadottaknak egybefonói a fényező csillagok.

... Akik sokakat igaz úton vezetnek olyanok, mint a csillagok ...

Csillagok ők, a mi vezetőink, tanítóink, bölcseink, mestereink, szentjeink, tudósaink, jámboraink, akik emlékének áldozunk Ádár hetedikén.

Fényforrások ők, égő fáklyák, lobogó szövétnekek. Ama sötétségekben, melyek Izraelt annyiszor körülvették, eltévedtünk volna, mélységbe zuhantunk volna, ha nagyjaink nem világítják meg az igaz utakat. Isten nagyságának hirdetői ők, mint a csillagok, ténykedésükkel, tetteikkel, életükkel, halálukkal a Teremtő dicsőségét hirdették. Műveikkel, tanításikkal a *sechinát*, Isten dicsőségét varázsozták a földre. Néha már megjelenésükkel is.

A világot letipró Nagy Sándor ádáz haraggal vonult Jeruzsálem ellen. A távolban a zsidók küldöttsége közeledik, élén a főpap, Simon az Igaz. A küldöttség megérkezik, a király elsápad és szeliden, majdnem alázatosan beszél a főpappal. A főpap alakján, galambősz fején, eszményiesült vonásain a Mindenható nagyságának tükrözését érezi a király. Haragja csodálattá változott büntetés helyett kegyeket oszt. Simon az Igaz, legyőzi a földi királyok legnagyobbját a szentség fegyverével, az égi schinának rajta tükröző fényével ...

Bölcseink és nagyjaink szellemalakjai mindenütt és mindenüvé elkísérnek bennünket, mint a csillagok.

Bárhová is szóródik Izrael a jámborok templomai a Sulchan Aruch ősi alakjában épülnek, a hithez hívek Isserles előírásai szerint élnek, a nagy Commentátorok szavaival fejtegetik a Talmudot és a Dubnói Magid paraboláival világítják meg a Irást. Bárhova a föld bármely pontjára sodródva ha belépsz a zsinagógába, vagy beszhamidrásba, ugyanazok a formák, ugyanazok a szavak, ugyanazok a hangok, ugyanazok a könyvek fogadnak.

Nagyjaink lelke fogja össze a szétszórt nép tagjait, nagyjaink lelke aranyhíddal köti össze a távolban dobogó szíveket ...

... Akik sokakat igaz úton vezetnek olyanok, miként a csillagok ...

Zájin Ádár! A nap, midőn Tanítónk, Mózes meghalt, a nap, midőn Izraelnek a legutóbbi tizenkét hónapban elhunyt nagyjait és jámborait siratjuk. Számba vesszük, hány csillag futott le egünkről. Csillaghullás napja! Mindig fájdalmas, most kétszeresen az. Mert nagyon mély a sötétség ...

Izrael templomaiban a földre ülve gyászolják a veszteséget. És míg a Mólé Rachmim imában egymásután búgnak fel az elköltözöttek nevei, belül nagy csüggedést érzünk.

Mi a vigasz? Van-e vigasz?

Van!

„És mi fölkelünk, a *fájdalom* vigasztal.

Sokaknak gyásza nem csak leverő.

Népben, mely nagyokat ekkép magasztal,

Van élni hit, jog és erő ...

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. — Romániában 400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal olcsóbb. Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség: Budapest, VI., Andrásy-út 84. Telefon: 10-7-12.

Kiadóhivatal: Arad, Calea Saguna 73., Bratislava, Venturska 5.

A falasa zsidók

Az olasz-abesszin konfliktus világszerte Abessziniára irányította a figyelmet s nem csoda, ha a zsidó sajtó is érdeklődve kutatja Abesszinia zsidó vonatkozásait.

Abessziniának valóban vannak igen érdekes zsidó vonatkozásai, részben még csak alig érintett történelmi vonatkozások, részben irodalmiak.

Abessziniának zsidó vonatkozásai azonban semmiképpen sem a falasáknak, a „fekete zsidóknak” szentimentális szenzációja.

Időről-időre felmerül ez a furcsa téma a zsidó világsajtóban és tisztában kell lennünk azzal, hogy még sokáig fog kísérteni.

A zsidók a Földközi-tengeri fehér emberfajhoz tartoznak.

Fekete zsidókról beszélni ép oly abszurdum, mint fekete magyarokról, fekete németekről, stb.

Vagy zsidó, vagy fekete.

A kettő együtt nem lehetséges, s ha a „fekete zsidók” legendája virágzik, ez csupán annak tulajdonítható, hogy a galuth zsidóságban a legegyszerűbb, legvilágosabb alapfogalmak körül is gyakran a legmegdöbbentőbb zavarokkal találkozunk.

Honnan származik tehát a „fekete zsidók” meséje?

A század elején egy utazó hírt adott arról, hogy Abesszinia egyik eldugott vidékén él egy fekete (hamita) törzs, amely csak „őtestamentumi” bibliai könyveket ismer és csak a szombatot ünnepli meg, noha az abessziniaiak általában a szombatot és a vasárnapot egyaránt megünneplik.

Megjegyzendő, hogy az abessziniaiak főleg csak néhány őtestamentumi könyvet ismernek (a pentateuch és a történelmi könyvekből álló ú. n. oktateuchot) és az evangéliumok nem állnak annyira előtérben, az őtestamentomi könyvek hátrányára, mint az egyéb keresztényeknél.

Abesszinia tarka-barka szokású népségének ez a színfoltja kapóra jött az európai asszimiláns zsidóknak.

Nyomban kinevezték őket „fekete hittestvéreknek”.

Az a körülmény, hogy a zsidóságról halvány sejtelmük sem volt, hogy a héber nyelvnek hírért sem hallották — nem volt akadály.

Épen ezt kellett sürgősen korrigálni.

Az afrikai keresztény missziók közt feltűnt egy új: a zsidó misszió.

A asszimiláció élén úszó berlini hitközség állt a mozgalom élére.

Világszerte gyűjtött zsidó pénzen iskolát állítottak a falasáknak, európai iskolákban rabbikat és tanítókat neveltek számukra...

Az anthropologia és nyelvészet megállapította ugyan, hogy Abesszinia összes többi lakosainak több közülük van a zsidókhoz, mint a falasáknak, de ez mitsem változtatt a megindult falasabarátságon.

Nem az a hiba, hogy akadnak külön gazdagok és tudósok, akiknek pont a falasák felé fordul érdeklődésük, hanem az, hogy bizonyos fokig eléri célját az az alant terjedő híresztelés, hogy a zsidók „fekete zsidók”.

Egy cionista lap húsz és egynéhány éves számaiban találkozunk gúnyos figyelmeztetésekkel arra vonatkozóan, hogy az „Egyenlőség” által propagált falasa felsegítő akció konkurrecia akar lenni a cionista pénzügyi alapok munkája ellen. Ez azonban csak a hazai asszimilációra jellemző kicsinyes sikan volt. A német asszimilánsok elgondolása, kik a „fekete hittestvéreket” kitermelték, valóban nagyobb vonalú volt: Célja a zsidó nemzeti gondolat „befeketítése”. A cionizmus, a zsidó nemzeti — hogy ne mondjam: faji — gondolat diadalmasan tört előre.

Asszimilánséknak be kellett bizonyítani, hogy a zsidóság nem faj — hanem felekezet!

Ime még fekete zsidók is vannak! Ez abszurdá teszi a zsidó nemzeti mozgalmat — és az antiszemitizmust is egy csapásra megszűnteti.

Igy gondolkodtak azok az urak, kik gyöngíteni akarták a zsidó öntudatot, a zsidó pénzt Palesztina helyett Afrika felé akarták terelni és tetszelegni akartak a kulturaterjesztők és jótékonykodók szerepében.

Ha egy csomó szerencsétlen néger közé kultúrát vittek — ezt tulajdonképpen nem is okvetlenül akarták. És ha Abessziniában maholnap ujfajta „antiszemitizmus” fogja fejűdni a fejét esetleg, melynek szenvedői gyanutlan négerék lesznek — erről a buzgó német misszionáriusok igazán nem tehetnek...

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a falasák nem zsidók, semmi őstük nem volt zsidó — az egészet az európai asszimiláncsok agyalták ki, rosszhiszemű, gyerekes csinyként a zsidó nemzeti gondolat ellen.

Minket a falasa kérdés nem érdekel.

Szűrjük gombostűre ezt az ügyet és helyezzük el az asszimiláció többi csodabogara közé.

Aki — ha csak pillanatig is — gondolatszabadság nélkül élni tud, nem méltó, hogy éljen és megérett arra, hogy elpusztuljon, legyen az akár egyes ember vagy pedig bármely nép. (Nietzsche.)

✱

Georg Friedrich Haendel 250-ik születésnapjára nagy gondot okozott a náci rezsimnek.

A nagy zeneköltőnek ugyanis világhírű kompozíciói: „Messiás”, „Izráel Egyiptomban”, „Sámson”, „Eszter”, „Josua”, „Saul”, „Deborah” stb.

A halhatatlan alkotások címei, eszerint nem igen árja hangzásúak. Ezért a német birodalmi kultúrkamara hivatalosan egyszerűen kisütötte, hogy Haendel Messiása nem azonos a zsidók Messiásával s így elgördítette az akadályt az ünnepeltetés elől.

✱

Egy Ruhr-vidéki ifjú megkérte egyik S. A. különítmény vezetőjének leányát.

A leány atyja csak az esetben volt hajlandó beleegyezését adni a házasságához, ha a kérő tiszta árja származását igazolja.

Az ifjú szülővárosának plébánosához fordult az ügyben.

A lelkiatya a következőképpen válaszolt:

„Kérésének teljesítése igen hosszadalmas kutatást igényel. Elégedjék meg azzal a meggyőződéssel, hogy Ön is Ádám és Éva leszármazottja. Ha ez az adat az Ön választottjának nem elegendő, úgy hagyja őt faképnél és keressen magának okosabb leányt”.

A Heidelbergi egyetem meghívta Svederblam világhírű rákkutatót egy előadás megtartására.

A nagy tudós csak azzal a kikötéssel fogadta el a meghívást, ha előadásán nem árják is megjelenhetnek.

A kikötést elfogadták.

Az előadásra megjelenő zsidó orvosokat azonban ennek dacára sem engedték az előadóterembe.

Midőn ez Svederblam füléhez jutott, felment a katedrára és röviden kijelentette: Minthogy a rákkutatás terén igen sok nem árja is érdemeket szerzett, az előadást nem tartja meg.

A cionista „Zsidó Szemle” az anticionisták szócsöve!

A magyarországi cionizmus már évtizedek óta lesajnált s világszerte rossz hírnévnek „örvendő” területe a cionista mozgalomnak.

Max Nordau röviden, egy szóval így jellemezte: „Vereinszionismus”, cionista egyesületesdi.

Valóban a magyarországi cionista mozgalmat megalakulása óta valami szűkkeblű „balbathis” szellem jellemzi, szűklátókörű, lomha klikkrendszer, amely békén tesped holmi apró chovedokon és nem mer egyesületi helyisége szűk falai közül a nyilvánosság elé lépni, hogy új szempontokat adjon a zsidóságnak és új célok felé vezesse.

Innen van az, hogy míg a cionizmus világszerte irányadó, iránytjelző mozgalma a zsidó népnek, még ott is, ahol a cionisták a zsidóság hivatalos fórumain kisebbségben vannak, addig Magyarországon még mindig Mendelssohn korabeli ócska frázisokon nyargal a magyar zsidóság egyetlen hangadó szerve, a hitközség, illetve ennek „hivatalos” pluktráti.

Magyarországon is vannak önérzetes, tehetséges zsidók, sőt vannak a

Magyar Cionista Szövetségben is. Ezek azonban előbb-utóbb elkedvetlenedve vonulnak vissza, mert nem jutnak szóhoz és mert elnyomja őket a magyar cionisták élén álló klikk, mely a magyar izr. felekezeti életet utánozni akaró plutokráciát játszik — *kicsinyben*.

Csakis ez adja magyarázatát annak a furcsa körülménynek: hogy a magyar cionisták hivatalos lapja a mai napig a „Zsidó Szemle”.

A lapot Dr. *Schönfeld* József szerkeszti, aki tagja a cionista vezetők klikkjének. A klikk védőpalástja alatt nyugodtan állíthatta a cionista sajtóorgániumot a leganticionistább Pesti Izr. Hitközség zsoldjába.

Nyílt titok, hogy ez a „cionista” pártlap szerény szubvenciót kap a Pesti Izr. Hitközségtől.

Le nem írná Stern Samu nevét enélkül: „őméltósága, a Pesti Izr. Hitközség és az Orsz. Iroda nagynevű elnöke”.

Stern Samu előtt borul le így, aki kijelentette, hogy „*eltiporja*” a cionistákat, ha meg mernek mozdulni!

A Zsidó Szemlét tehát így lehetne definiálni: hivatalos cionista pártlap, amely magánérdekből asszimiláns eszméket terjeszt.

Ilymódon még ha a magyarországi cionistákban is jelentkezik is időnként egy-egy kis felbuzdulás, hogy a nyilvánosság elé lépjenek, ez egyszerűen nem áll módjukban, mert sajtójuk ilyenkor egyszerűen szabotál.

A Magyar Cionista Szövetség nem szólhat lapján keresztül a nyilvánosságához és valahányszor a zsidó, vagy speciel a cionista tömegek a napi események kapcsán gerinces zsidó állásfoglalást várnak. — a „Zsidó Szemlén” keresztül megszólal az asszimiláns, zsidótlan felekezeti „hivatalos” hang.

Ezért nem találjuk ott a magyar cionistákat a közélet porondján a zsidó zászló szolgálatában. Hiszen a legjobb, leglelkesebb cionista is elbátortalanodik, zavarba jön, amikor szócsöve a döntő pillanatban cserben hagyja, vagy takarodót fuj.

Már pedig tekintélye van a „Zsidó Szemle”-nek! A klikk nem hagyja cserben, inkább demoralizálódni engedí egész táborát. Ezsau keze nem téveszti el hatását, még akkor sem, ha a hang Jákobé! . . .

Világszerte cionisták indították meg az országos zsidó politikai szervezkedést, mert ők a legfelkészültebbek a zsidóság ügyeiben. A magyarországi cionisták tehetetlensége és bátortalansága másfél évtizede mulasztja el ezt a fontos, a zsidóság életébe vágó lépést.

Most nemcionisták léptek ki vele a porondra.

Most bontott zászlót Magyarországon az első zsidó párt.

Azt kellene hinnünk, hogy a „Zsidó Szemle” örömmel fogja üdvözölni.

Mit tesz a „Zsidó Szemle”?! . . .

A Pesti Izr. Hitközség utasítására nyilatkozatot közöl, amely természetesen elítél minden önérdetes zsidó megmozdulást és megtoldja ezt minősíthetetlen szidalmakkal az ő csodálatos bűvészkedési formulája szerint, amellyel úgy tudja megvilágítani a zsidóság napi kérdéseit, mint ha az asszimiláns, anticionista hitközség és a cionizmus álláspontja közt semmi különbség sem lenne.

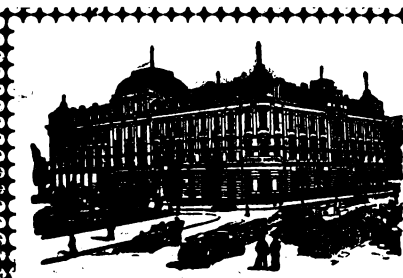
Dr. *Schönfeld* Józsefnek, a zsidó párt vezetői méltóképen feleltek közleményére.

Gyenge véleménnyel vagyunk a magyar cionisták vezetőiről, legfőként azért, mert eltúrik, hogy a hivatalos pártlapjuk hétről-hétre árubabocsájtja és elárulja a cionista önérzet ügyét.

Állítjuk, hogy a „Zsidó Szemle” a magyar cionizmus legnagyobb kerékkötője.

Dr. Klein üdülőtelepe Kremnica (Stalka)

Ideális símezők Állandó sí-kultúra.
Elsőrangú ellátás és lakás.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb száll-
ládja. Szobák 130 Lei-től.

EZÜST

disztárgyak,
evőeszközök
a legolcsóbb árban

Schleifer

ezüst-
áruüzem

Ierakatában, Andrassy-ut 33. (Nagy-
mező-u. sarok) Üzem: Kazinczy-u. 10.

Telefon: 43—5—28

Használt ezüstdíszeseket és régi ezüst-
pénzdarabokat a legmagasabb áron veszünk

Aml a szülőket
legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,

Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma

Bpest, VI. Király-u. 18.

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

husnagyvágó כשר mészárszékében

VI., Hegedűs Sándor-utca 17. szám

Hunyady-téri csarnokkal szemben

Pontos kiszolgálás. Telefon: 29-1-10.

GEDULDIGÉR HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár ut 17.

Telefon: 22-8-95

FURNÉROK

kemény a emvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

☞ Telefon: 42-6-97 ☞

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám.

TELEFON: 20-4-53

Szőrme, bundák, boák nagy vá-
lasztékban. Alakítások, javítások
jutányos áron készülnek.

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk.

Doprava a rozsirovaine casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo csl.min.vnútra pod cisl.

9662 1932 5. dna 15. II. 1932.

A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtó-
államtitkárság 1932. szept. 2-án kelt 6087 sz. alatt engedélyezte.

Országos Rabbikepző - Zsidó Egyetem Könyvtára

